

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 500 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

ALS JURIST TEGENOVER WAGNER'S LOHENGRIN⁽¹⁾

Dat Richard Wagner (1813-1883) als musicus bij de ontwikkeling van de opera een allereerste plaats inneemt, is van algemene bekendheid. Dat hij door het dichten van de teksten van zijn muziek-dramatische werken daarnaast ook literaire verdiensten heeft, is reeds minder bekend. Dat hij daarbij ook zeer wetenschappelijk te werk ging, weet bijna niemand. De totaliteit van de kunsten, die hij in zijn opera-werken nastreefde, eist bij de toehoorders reeds zoveel aandacht op, dat dit in het algemeen pleegt te ontgaan. De veelzijdigheid is al te groot, voor wie de muziek van zang en orkest, van toneelspel en aankleding, met oog en oor aandachtig wil volgen en die dan nog bovendien het woord wil verstaan. Daarom willen wij er hier eens de aandacht op vestigen, hoeveel rechtswetenschap er door Wagner, bij zijn streven om in Duits-nationale geest zijn werken te bouwen, in de tekst van deze romantische opera werd toegepast.

De graalsage, die omstreeks 1200 te boek gesteld werd, wordt hier in haar laatste fase, die van het verhaal van de graalridder Lohengrin van De Veldenaer, uit de 15e eeuw, geschilderd. Het wonder van zijn komst en bijstand in de strijd voor het recht, plaatst Wagner, geheel overeenkomstig de Middeleeuwse traditie, in een historische situatie, die hij zo juist en nauwkeurig mogelijk wil weergeven. Daarom dient hij ook bij de rechtsgeschiedenis te rade te gaan. Hierdoor wordt ons een degelijk stuk staats-, of liever rijks- en procesrecht uit de 10e eeuw voor ogen gesteld, dat nog bovendien voor ons de attractie heeft in Vlaanderen, in en rondom Antwerpen, te spelen.

Wanneer het doek opgaat, zien wij Hendrik de Vogelelaar (919-936), zo genoemd, omdat hij tijdens een jacht op vogels bericht kreeg van zijn verkiezing tot koning, onder een eik aan de Schelde staan, vergezeld van adel uit Saksen en uit Thüringen. Tegenover hem staan de Brabanders.

Deze vorst zal de grondlegger worden van het « Heilige Roomse Rijk van de Duitse Natie », dat eerst in het begin van de vorige eeuw, door Napoleon, in formeel opzicht ontbonden werd (1806).

Van de juridische structuur van dit grote leenrijk en

de positie, die het hoofd daarvan inneemt, krijgen wij al dadelijk een scherp beeld. De vorst is vergezeld van een heraut, die belast is met het verrichten van de formaliteiten. Deze laatste heeft bij zich, een aantal trompetters die, in Romeinse trant, zijn afkondigingen aankondigen en daarvoor de vereiste aandacht vragen.

Hij heft zijn staf op en laat de koningsfanfare blazen. Daarna kondigt hij de komst van de vorst aan en vraagt aan de opgekomen graven, edelen en vrije mannen van Brabant, of zij bereid zijn hen te erkennen en te gehoorzamen, nu hij voor het recht van het rijk opgekomen is. Zij stemmen toe, huldigen hem en roepen hem een welkom toe.

Hiermede is reeds een zuiver beeld gegeven van de staatkundige rijksorganisatie, die in diepste wezen overal blijkt te berusten op wederkerige erkenning in trouw, ook tussen de onderdanen en hun vorst. Het is de algemene Germaanse deugd van trouw, die als zodanig ieder erkent, al gehoorzaamt men hieraan niet steeds.

In dit geval heeft de koning zich in dit opzicht over niets te beklagen. Wij zijn in het jaar 932. Hij komt de hulp in te roepen van de weerbare mannen van Brabant tot verdediging van het rijk, in het Oosten tegen de Hongaren. Zij hebben hun invallen hervat, nadat een periode van vrede, bij onderling verdrag vastgesteld, was verlopen. Terstond verklaren de Brabanders zich tot hulp bereid.

Daarop stelt de vorst een volgend punt ter beraadslaging voor. Hij vernam, dat er hier inwendige veten bestaan omtrent de opvolging van de overleden hertog en vraagt Frederik, graaf van Telramund, de voogd over de twee kinderen van de overleden hertog, Gottfried en Elsa, om uitleg.

Telramund begint met zijn trouw aan de vorst uit te spreken. Hij deelt mede, dat Gottfried verdween, terwijl hij met Elsa wandelde. Hij stelt zijn vrouw, Ortrud, aan de koning voor. Het is de dochter van de heidense vorst Radboud, uit West-Friesland en beschuldigt daarop Elsa van broedermoord.

Iedereen wordt door ontzetting aangegegrepen en vraagt zich met de koning af, hoe dit mogelijk kan zijn. Zij zou door middel van een ander hertogin van Brabant willen worden. Hierdoor wordt aan de koning een strafproces voorgelegd. Hij beveelt de beklaagde op

(1) Voordracht gehouden op woensdag 4 april 1962, aan de Vrije Universiteit te Brussel, ter afsluiting van de cursus in de Rechtsphilosophie.

te roepen en met het gerecht een begin te maken. «God verlene mij wijsheid», roept hij uit. Want hij is zich van zijn grote verantwoordelijkheid onder hoogst moeilijke omstandigheden bewust, terwijl de gewoonten hem geen steun verlenen. De heraut vraagt hem daarop, of hij naar recht en macht recht wil spreken? Hij antwoordt, dat zijn schild hem niet eerder zal beschermen, voordat hij streng en vroom recht zal hebben gesproken, waarop hij het aan de boom ophangt. De mannen ontbloten hun zwaarden voor de duur van het proces, waarop de heraut Elsa oproept. Zij verschijnt in gezelschap van een aantal vrouwen.

«Zijt gij Elsa van Brabant en erkent gij mij als rechter», vraagt de koning. Na bevestiging, vraagt hij verder, of zij de aanklacht kent en wat zij naar aanleiding daarvan te zeggen heeft. Zij beklaaft slechts haar arme broeder. In haar slaap zag zij een ridder, die haar troostte en die zal haar nu verdedigen in de strijd. Geroerd wensen nu allen, dat de hemel zal duidelijk maken, wie hier de schuld heeft. De koning raadt Telramund aan zich wel te bedenken wat hij doet, maar deze wijst op zijn eer, waaraan men twijfelt en op zijn moed in de strijd met de Denen, voorheen betoond. Wie waagt het nu met hem te strijden, zoals hij hier staat met zijn zwaard? De koning weet echter wat hem nu te doen staat. Waar de Romeinse praetor het «non liquet» zou uitspreken en de tegenwoordige rechter vrij zou spreken op grond van gebrek aan bewijs, daar verklaart hij, dat God in deze zaak uitspraak zal doen in een godsgericht.

Het middeleeuws-christelijk geloof is hier even absoluut als naïef. Wanneer het opperwezen almachtig is, het goede beschermt en het kwade straft, dan is in het procesrecht een godsoordeel mogelijk. Eerst in 1350, gedurende de periode van de builenpest, de z.g. zwarte dood, waarbij zonder oordeel naar goed of kwaad, een epidemie over Europa woedt, zal dit christelijk volksgeloof, onder een zware morele slag, tot een einde komen.

Nadat de mannen wederom hun instemming betuigd hebben, vraagt de koning, of Telramund bereid is op leven en dood te strijden voor zijn aanklacht in zulk een godsgericht. Hij verkrijgt een bevestigend antwoord. Elsa verklaart dit eveneens en op de vraag, wie zij als strijder voor haar kiest, zegt zij, dat het de ridder zal zijn, die zij in de droom zag en die zij daarna zal willen huwen. De koning stelt vast, dat de zon hoog staat en dat de strijd voor het godsoordeel terstond kan beginnen. De heraut laat het signaal voor zulk een strijd blazen en roept de strijder op, die voor Elsa wil strijden.

Een pijnlijke langdurige stilte breekt aan, een heel ongunstig voorteken, dat Elsa verontrust en Telramund in zijn rechtsgevoel versterkt. Elsa vraagt aan de koning, om nog eens af te roepen, wellicht is de ridder verweg en heeft hij het niet gehoord. Aldus geschiedt en Elsa en haar vrouwen gaan in het gebed.

Nu voltrekt zich een wonder, de graalridder Lohengrin, de zoon van Parsifal, verschijnt op de Schelde, in een bootje dat door een zwaan voortgetrokken wordt, om Elsa bij te staan. De vrouwen spreken een dankgebed uit en allen begroeten hem. Iedereen is buiten zichzelf, wanneer Lohengrin de koning begroet.

Hier heeft Richard Wagner een deel van de Middeleeuwse graalsage in het historische gebeuren geplaatst. Dit is geheel overeenkomstig haar traditie, die aanvankelijk speelde in de omgeving van de historische Engelse koning Arthur, omstreeks 450 n. Chr.

In zijn antwoord noemt de koning hem «door God gezonden». Lohengrin zegt, dat hij gekomen is, om voor een maagd te strijden en vraagt aan Elsa, of hij

haar beschermen mag. Elsa aanvaardt dit en zegt zijn vrouw te willen worden. Hij verklaart Elsa vrij van alle schuld, terwijl het godsoordeel zal uitmaken dat Telramund schuldig is. De Brabantse edelen ontraden dan om met Lohengrin de strijd aan te gaan, maar Telramund wil liever dood, dan voor laf doorgaan.

Hij zal de strijd opnemen en blijft op de overwinning hopen. Dus vraagt Lohengrin aan de vorst, om de strijd voor te bereiden.

Op zijn bevel treden er voor iedere strijder drie strijders op om de ring, het krijt, af te meten, waarbinnen gestreden zal worden. De heraut roept uit, dat de vrije man, die de strijd verstoort, dit met zijn hand en de knecht dit met zijn hoofd zal boeten, hetgeen eenieder beaamt. Ook kwade tovenarij noch list of bedrog mogen het godsoordeel verstoren. Slechts in God dient men vertrouwen te stellen, zegt hij. De strijders, van hun kant, verklaren op eigen kracht te vertrouwen. Maar voordat de strijd plaats vindt, gaan allen nog eerst met de koning als voorganger, in het gebed.

Dan kondigen de trompetten de strijd aan. Lohengrin en Telramund maken zich gereed. De koning trekt zijn zwaard uit de grond en slaat daarmee driemaal op het schild, dat aan de eik hangt. Bij de eerste slag stellen beide strijders zich tegenover elkaar in het krijt, bij de tweede trekken en richten zij hun zwaarden en bij de derde begint het gevecht. Lohengrin valt aan en verslaat al spoedig Telramund, waarop allen hun zwaard uit de grond trekken, want het godsoordeel is gevallen en de strijd is dus afgelopen. Het leven van Telramund is nu in de hand van Lohengrin, die echter genade verleent. Onder gejuich is het proces dus geëindigd.

Zo gaf ons de eerste acte van deze romantische opera van Richard Wagner een helder inzicht in de staatkundige en militaire structuur van het Duitse rijk in de 10e eeuw, waarin alles gegrond is op wederkerige erkenning, naar Germaanse trouw en in zijn hoogste vorm van proces, het koningsgerecht met het godsoordeel. De christelijke godsdienst heeft zich hier dus bij de oeroude Germaanse vormen van het gewoonte-recht aangesloten.

Maar Ortrud, de heidense koningsdochter, aanvaardde het godsoordeel niet. Het kan in haar ogen slechts tovenarij zijn, waarvan de werking in Lohengrin te verbreken is, zelfs door de allergeeringste verwonding. Op die grond raadt zij haar echtgenoot aan de strijd niet op te geven. Zelf zal zij Elsa doen zwichten, door haar te laten twifelen aan zijn adel en goddelijke zending. Zo zal zij haar er toe brengen hem de verboden vraag, die naar zijn afkomst, te stellen. Dit zal Lohengrin dwingen haar te verlaten, na zich als graalridder bekend te hebben gemaakt.

Lohengrin zal Telramund, bij zijn poging hem te verwonden, neerslaan en doden en hem in die staat voor het koningsgerecht brengen.

Tevoren kondigt de heraut af, dat Telramund door de koning in de ban is gedaan, dat niemand, op straffe van ook in de ban te komen, hem mag helpen, of omgang met hem mag hebben, omdat het godsoordeel zijn ontrouw bewezen heeft. Hij is dus als een «outlaw» uit de zedelijke samenleving verbannen, in oud-germaanse geest. Lohengrin daarentegen werd tot hertog van Brabant benoemd, maar aanvaardde slechts onder de titel van beschermheer. Hij zal na de bruiloft de Brabanders aanvoeren tegen de Hongaren. Tegenover de heerban, die gereed staat om met de koning naar Mainz te vertrekken, zal hij nu echter, door de omstandigheden daartoe geleid, zich bekend dienen te maken en zich terugtrekken.

In de geschiedenis eindigde de oorlog tegen de

Hongaren in 933 in de slag bij Merseburg. Hendrik de Vogelaar had zich toegelegd op het bouwen van burchten, die in oorlogstijd de bevolking dienden op te nemen, om haar te beschermen. Bovendien stichtte hij met dit doel een ruitserij onder de Saksers.

In de dom te Quedlinburg ligt hij begraven in de krypt en de koster, die mij rondleidde, had gelijk, toen hij mij aan zijn graf zeide dat wij hier aan de aanvang van de Duitse beschaving stonden, zoals die op de Slaven veroverd was.

In historisch en publiekrechtelijk opzicht valt er dus in de Lohengrin, naast de muziek en het eigenlijke drama rondom de graalsage, zeer veel interessants te beleven, hoezeer de sage er ook de kern van uitmaakt en in het centrum van de handeling staat. Maar juist daarom doet het zich concentreren van de aandacht op de graalridder en het wachten op zijn komst veel van het overige, wat door de koning, zijn heraut en Telramund geschiedt, buiten de onmiddellijke aandacht

vallen. Heeft men daar desondanks de volle belangstelling voor, dan doet zich het eigenaardige verschijnsel voor, dat dit steeds boeiender en belangrijker wordt. Voor mij, die Lohengrin reeds langer dan veertig jaar ken, is het nu bij uitstek een juridisch-middeleeuws gebeuren geworden, een echt stuk oud-Germaans volksrecht met vroeg-christelijke inslag.

Het recht is hier nog ten nauwste verbonden aan de maatschappelijke zeden en als strafrecht kan het zelfs de mens uit deze zedelijke samenleving bannen. Dat dit juridisch gebeuren nog bovendien door Wagner op een prachtige wijze muzikaal geschilderd wordt, is wellicht overbodig te vermelden. Het geeft er echter een romantische kleur aan, die de 19e eeuw kenmerkt als tijd van ontstaan van het werk.

J.J. VON SCHMID,
Hoogleraar aan de Universiteit
te Brussel.

MENINGSVERSCHILLEN VAN WIJSGERIGE AARD ALS GROND TOT ECHTSCHIEDING

1. Vooraf.

« De echtgenoten kunnen wederzijds echtscheiding vorderen op grond van gewelddaden, mishandelingen of belediging van erge aard, door de ene tegenover de andere gepleegd ».

Artikel 231 is een van de best gekende bepalingen van ons Burgerlijk Wetboek.

Men weet wat de rechtspraak van het begrip « belediging » gemaakt heeft. De gangbare definitie van het woord, zoals die door de woordenboeken gegeven wordt, is voorbijgestreefd. Zo werden misbruik van het gezag van de man, weigering van bijstand, niet uitgelokte verlaten, ontorend (al is het niet strafbaar) gedrag, herhaalde dronkenschap, weigering van geslachtsverkeer, misbruik van verdovende middelen, homosexualiteit... beschouwd als beledigingen van erge aard (1).

Opdat de belediging in aanmerking zou genomen worden als grond tot echtscheiding moet zij aan twee voorwaarden voldoen: «...pour qu'il y ait injure grave, il faut d'abord qu'il y ait violation d'une des obligations nées du mariage, et ensuite violation légalement caractérisée, c'est-à-dire, volontaire, offensante et postérieure au mariage » (2).

Een aantal pijnlijke gevallen zijn aan de appreciatie van de hoven en rechtbanken onderworpen geworden.

Mag mijn vrouw het als een belediging van erge aard aanzien dat ik weiger, na het burgerlijk huwelijk, mij met haar naar de kerk te begeven om er, door een bedienaar van de eredienst, onze verbintenis te doen inzegenen?

Quid als ik, in mijn hoedanigheid van gezinshoofd, weiger onze kinderen te laten dopen? Of als ik, op zekere dag, verneem dat mijn vrouw, niettegenstaande mijn uitdrukkelijk verbod, de kinderen buiten mijn weten liet kerstenen?

Mag één van ons beiden zich zwaar beledigd achten door het feit dat de andere, gedurende het huwelijk, zijn wijsgerige opvattingen diep wijzigt, dermate zelfs dat hij aanhanger wordt van een in onze gewesten weinig beoefende eredienst?

Had ik, voor de wet van 30 april 1958, het recht mijn vrouw te beletten haar godsdienstige plichten te ver-

vullen, mij daarbij steunend op het beginsel van de maritale macht?

Als wij het niet eens worden over het al of niet confessioneel karakter van de opvoeding die aan onze kinderen dient gegeven te worden, kunnen wij dan in dit verschil van standpunt een grond tot scheiding (3) vinden?

Praktisch gezien is de rechtspraak nu unaniem. Tenminste voor wat het probleem betreft dat aanleiding gaf tot het grootste aantal uitspraken (4). In de rechtsleer wordt de oplossing welke aan die moeilijkheden moet gegeven worden fel betwist.

2. Mag men de weigering het huwelijk te laten inzegenen beschouwen als een belediging van erge aard?

Over het algemeen luidt het antwoord affirmatief, tenminste als die inzegening door de weerspannige echtgenoot beloofd werd. Deze belofte kan uitdrukkelijk of stilzwijgend geweest zijn. Zij kan bijvoorbeeld blijken uit het feit dat de ondertrouw, met instemming van beide verloofden, in de kerk afgeroepen werd (5).

A. Onderzoek der argumenten van hen die de vordering tot echtscheiding of scheiding van tafel en bed in dergelijk geval gunstig gezind zijn. (6)

a. De echtgenoot die van geen kerkelijk huwelijk horen wil en, na de burgerlijke formaliteiten, zijn vrouw aanmaakt bij hem te komen inwonen, miskent de verplichtingen die het Burgerlijk Wetboek hem oplegt. In werkelijkheid immers weigert hij met zijn vrouw samen te wonen doordat hij haar onaanneembare voorwaarden oplegt (7). Het samen-leven in die condities betekent voor de vrouw toch niets meer dan een werkelijk concubinaat dat én de goddelijke wetten én de principes van de rechtschapenheid laken (8); zij zou verplicht worden te leven in een staat die haar godsdienstige overtuiging kwetst en haar geweten geweld aandoet (9).

Deze argumenten houden, juridisch gezien, geen steek. In de eerste plaats keert het arrest van Angers de toestand om. De jurist moet immers als vertrekpunt

het burgerlijk huwelijk zien, niet het kerkelijk. Zo beschouwd, is het niet de man die (onaanvaardbare) voorwaarden oplegt aan zijn vrouw maar het is deze laatste die eisen stelt: eerst in de kerk trouwen, anders gaat zij niet bij hem wonen. En dat de verplichtingen, door het Burgerlijk Wetboek opgelegd, zouden miskend worden is al evenmin waar. Nergens verplicht dit er toch de echtelingen toe hun huwelijk te doen inzegenen. Het was, mijns inziens, veeleer de man die gerechtigd was een akte tot echtscheiding in te stellen ⁽¹⁰⁾. Zijn echtgenote schoot te kort aan de plicht met haar man samen te wonen die sedert het afsluiten van het burgerlijk huwelijk op haar drukte.

Door aan factoren als de *goddelijke wetten* en een *staat die iemands godsdienstige overtuiging kwetst* een overwegend belang te geven, negeren de uitspraken van Brussel en Rouen, van hun kant, een aspect van ons recht waarop herhaaldelijk de aandacht getrokken werd: de laïciteit ⁽¹¹⁾.

En dat die vrouw van oordeel was dat zij in een toestand van concubinaat zou leven mocht misschien weerhouden worden door een kerkelijke rechtbank maar geenszins door het Hof van Beroep voor wie «concubinaat» toch heel wat anders beduidt dan samen te leven met zijn wettige echtgenoot!

b. *De kinderen, uit het huwelijk geboren, zouden in de ogen van de katholieke echtgenoot en van al deze die zijn geloofsovertuiging delen onwettig zijn* ⁽¹²⁾.

Het woord «onwettig» («illégitimes») is op zijn minst ongelukkig gekozen. Het Hof van Beroep voegt er wel aan toe «à ses yeux» (=in de ogen van de gelovige vrouw), maar volgens welke criteria wordt er uiteindelijk bepaald wanneer kinderen wettig of onwettig zijn? Hier gelden toch alleen de wettelijke beschikkingen. Overigens, al wat aan de staat der personen raakt is van openbare orde; daaraan kan door private overeenkomsten of, zoals hier, door persoonlijke overwegingen geen afbreuk gedaan worden. Hierop had het arrest de aandacht moeten trekken, in plaats van de vrouw te volgen in haar betoog.

c. *De echtgenoot die, met miskenning van een vroeger belofte, weigert in de kerk te trouwen pleegt daardoor een aanslag op de waardigheid en de gewetensvrijheid van zijn partner* ⁽¹³⁾.

Als ik U duizend frank belooft maar het bij woorden laat, tast ik dan uw waardigheid aan? Beslist niet. Ik zal met de vinger gewezen worden en er een deel van mijn aanzien bij inschieten, als zijnde iemand die zijn beloften niet houdt.

En wat betreft de gewetensvrijheid, hangt alles af van het standpunt waarop men zich plaatst. Zo schijnt voor advocaat-generaal *Staes* dit begrip alleen maar zin te hebben voor hen die een geloof belijden ⁽¹⁴⁾: «Pour l'incroyant, la bénédiction nuptiale n'est rien qu'une indifférente formalité. La remplir, ce peut être, pour lui, un dérangement, ce n'est point un sacrifice de conscience. Il ne saurait forfaire à une foi qu'il n'a pas ou qui n'est que le vide, le néant» ⁽¹⁵⁾. Dit is niet juist. Vrijzinnigheid is een sociale houding en in bepaalde middelen zal de niet gelovige die in de kerk trouwt evenzeer gelaakt worden als dit in zijn omgeving het geval is voor de gelovige die alleen maar een burgerlijk huwelijk aangaat. Beide verloochenen immers de beginselen die hun levenswijze beheersen.

Zelfs ingeval de twee verloofden katholiek waren ⁽¹⁶⁾, zou — juist krachtens het beginsel van de gewetensvrijheid — een van hen nog kunnen weigeren een kerkelijk huwelijk aan te gaan. De rechtspraak bepaalt de toch uitdrukkelijk dat men zijn wijsgerige overtuiging op elk ogenblik kan wijzigen ⁽¹⁷⁾. Ten onrechte

beweren sommige schrijvers ⁽¹⁸⁾ dat het ondenkbaar is dat iemand zijn mening zou wijzigen tussen burgerlijk en kerkelijk huwelijk. Het gebeurt bijvoorbeeld vaak dat men burgerlijk huwt alvorens de man zijn militaire dienst aanvangt, opdat hij alzo, inzake vergunningen in het leger van zekere voordelen zou kunnen genieten. Twaalf of vijftien maand nadien wordt dan in de kerk getrouwd. Die periode volstaat ruimschoots om tot andere inzichten te komen...

Als men nu aanvaardt dat er gewetensvrijheid bestaat voor iedereen, kwetst men, of de echtscheiding of de scheiding van tafel en bed al dan niet worden toegestaan, steeds iemands overtuiging. De moeilijkheid moet gezien worden in het licht van de algemene geest van ons recht. En dit recht heeft een lekenkarakter (cfr. supra). Daarbij moet men rekening houden met de wetgeving op de echtscheiding. De echtscheiding wegens bepaalde oorzaak is te beschouwen als een sanctie ⁽¹⁹⁾. Zal men iemand bestraffen omdat hij gebruik gemaakt heeft van die gewetensvrijheid die men juist voor elkeen opeist? ⁽²⁰⁾.

Kan men dan niet aanvoeren: goed, beschouwen wij dan het toestaan van de echtscheiding als een sanctie van het verbreken ener belofte? Neen, want titel VI van boek I van het Burgerlijk Wetboek is van openbare orde en de opsomming der gronden tot echtscheiding is limitatief. De enige uitweg bestond er in het miskennen van het gegeven woord te beschouwen als een erge belediging, maar dit is, zoals hoger gezegd, onaanvaardbaar.

d. *Wanneer de beide echtelingen behoren tot de katholieke godsdienst, is de inzegening door de kerkelijke overheid te beschouwen als een essentiële voorwaarde tot het bestaan van het huwelijk* ⁽²¹⁾.

Dit is inderdaad zo. Tenminste, beschouwd vanuit godsdienstig oogpunt, maar niet burgerrechtelijk gezien. En volgens welke normen moet de zaak in rechte beslecht worden?

e. *Het feit een vroeger gedane belofte niet uit te voeren is een erge belediging*.

Pacta sunt servanda. Dat betwist niemand. Maar als de belofte nu toch gebroken wordt? De burgerlijke rechtbank van Brussel heeft zeer juist gezegd: «...en admettant la réalité de la promesse par lui faite, et, partant que la demanderesse a été victime d'un manque de parole de la part du défendeur, il ne s'ensuit aucunement que cette violation d'engagement constitue une injure pour la demanderesse... les agissements du défendeur, sa mauvaise foi et même son dol sont de nature à l'atteindre dans sa considération et son honneur personnels... mais... le blâme dont il a été l'objet ne saurait, en aucun cas, atteindre la dignité de la demanderesse» ⁽²²⁾. Wij vervoegen hier wat gezegd werd onder littera c.

B. *Betoog van hen die menen dat de echtscheiding, of de echtscheiding van tafel en bed, moet geweigerd worden* ⁽²³⁾.

a. *Men zou verkeerdelijk aanvoeren dat de miskenning van het gegeven woord een belediging is voor de benadeelde partij. Het is eerder een blaam voor hem die zijn belofte niet nakomt, zonder nochtans de waardigheid van de andere partij aan te tasten* ⁽²⁴⁾.

Ik maakte dit argument hierboven tot het mijne. Anders oordelen is de werkelijkheid miskennen en op kunstmatige wijze een bewijsgrond scheppen die het beoogde doel (de scheiding van de echtelingen) moet mogelijk maken.

b. *De erge belediging, zoals overigens elke reden tot echtscheiding veronderstelt de miskening van een plicht die door de wet aan de echtelingen werd opgelegd. Waar is de wet die hen er toe verplicht hun huwelijk door een kerkelijke plechtigheid te doen bekrachtigen? Sedert wanneer verwekken scrupules van godsdienstige aard een burgerlijke verbintenis?* (25)

Hier sluiten we weer aan bij het leken-karakter van ons recht. Meer bepaalt over de laïcisatie van de wetgeving op het huwelijk handelt professor *De Page* in zijn « *Traité...* » (26). Zo werd ondermeer geoordeeld dat het huwelijk, aangegaan vóór een priester, een bijkomende ceremonie is waaraan de wet geen waarde hecht (27), dat het burgerlijk huwelijk van een priester, dit nochtans in strijd met zijn gelofte, geldig is (28) evenals trouwens een tweede huwelijk, na echtscheiding, alhoewel de katholieke kerk dit verbiedt... (29)

c. *Wat verlangt de gelovige echtgenoot van zijn vrijzinnige partner? « Qu'il fasse acte d'hypocrisie... » Deze laatste draagt zonder twijfel schuld als hij beloofd heeft in de kerk te trouwen en als hij geveinsd heeft de overtuiging van de andere te delen. Maar een dergelijke fout is geen erge belediging naar luidt van artikel 231; het gaat over feiten die dateren van vóór het huwelijk en die eerder een soort bedrog uitmaken dat er de partner toe gebracht heeft in het huwelijk toe te stemmen. En : « le dol ne vicie pas le consentement en cette matière » (30).*

Met het eerste lid van de argumentatie (de gelovige echtgenoot verlangt van de andere « qu'il fasse acte d'hypocrisie ») ben ik het niet eens. In de meeste gevallen die aan de rechtspraak onderworpen werden was er een uitdrukkelijke belofte geweest de godsdienstige plechtigheid te doen plaats grijpen. Nu zijn er twee mogelijkheden. Of er wordt — zoals overeengekomen — in de kerk getrouwd en dan lost de vrijzinnige echtgenoot enkel een belofte in die hij in volle vrijheid had aangegaan; of het gegeven woord wordt miskend en dan kan men beweren dat er huichelarij geweest is op het ogenblik dat de belofte (bedrieglijk) werd gedaan. Maar waarom noodzakelijkerwijze onder druk van de partner? Kwade trouw (en wat is het anders iemand er toe aan te zetten aan huichelarij te doen?) wordt niet vermoed. De gelovige gaat hier vrijuit.

Dat het zou gaan over feiten die dateren van voor het huwelijk is al evenmin waar. Men moet zich niet plaatsen op het ogenblik dat de (misleidende) belofte werd gedaan, maar wel op het ogenblik dat zij verbroken werd. En toen was het burgerlijk huwelijk (en dit is toch het enige dat telt voor *Laurent*) reeds een voldongen feit.

De juiste kwalificatie van de feiten ziet *Laurent* als hij spreekt over een soort bedrog (« une espèce de dol »). Maar het bedrog mag, inzake huwelijk, niet weerhouden worden (31).

C. *Huwelijk nietig of vernietigbaar.*

Vroeger heeft men wel eens voorgesteld het huwelijk in dit geval als nietig of tenminste als vernietigbaar te beschouwen (32); er zou immers dwaling bestaan hebben nopens de persoon zelf of een essentiële hoedanigheid ervan.

Die stellingen worden thans niet meer gevolgd. Men weerhoudt alleen een dwaling wanneer zij « de persoon » betreft, dat wil zeggen, dwaling omtrent de lichamelijke (A nam de plaats in van zijn tweelingbroer B) of omtrent der burgerlijke (C draagt de naam van D) identiteit (33)

D. *Synthese.*

Een echtscheiding is nooit een weldaad. Hoogstens kan men spreken van een « minder euvel » (34). Is het wenselijk dat twee personen, tussen wie de verstandhouding reeds van in den beginne vergiftigd werd door een bijzonder pijnlijk meningsverschil, samen blijven tot het einde van hun dagen? Neen. Indien wij hoger, als juristen, een « katholieke definitie » van het concubinaat verworpen hebben, staat het anderzijds vast dat de gelovige die alleen burgerlijk gehuwd is zich in een droevige situatie bevindt. Indien hij samenleeft met zijn echtgenoot leeft hij in een voortdurende staat van zonde. Weigert hij daarentegen het gemeenschappelijk leven aan te vatten, dan worden twee mensen in een toestand geplaatst die, sociaal gezien, zinloos is. Opnieuw huwen kunnen zij niet; het huwelijk is immers niet ontbonden. Een vrij huwelijk (« union libre ») aangaan (35) is al evenmin mogelijk; zij zouden zich schuldig maken aan overspel.

Dit alles heeft de hoven en rechtbanken er zonder twijfel toe gebracht, telkens het enigszins mogelijk was, in dergelijke gevallen de scheiding uit te spreken. Menselijk gezien was dit de beste oplossing. Om de redenen die wij hierboven uiteenzetten zijn die uitspraken juridisch echter niet te verdedigen (36).

Er is maar één oplossing die rechtskundig te verdedigen is : de echtscheiding met wederzijdse toestemming. Met al de lastposten die daaraan verbonden zijn.

Praktisch gezien zijn er geen moeilijkheden. De rechtspraak is nu unaniem in die zin gevestigd dat zij steeds de echtscheiding of de scheiding van tafel en bed toekent. Moet men echter niet vrezen dat wat zij hier als een belediging van erge aard beschouwt, in sommige gevallen een echtscheiding met wederzijdse toestemming zal camoufleren (37) of zelfs een soort huwelijk op proef zal mogelijk maken (38)?

3. *De opvoeding van de kinderen.*

Laten wij aannemen dat de echtgenoten (burgerlijk en kerkelijk) getrouwd zijn. Nu kunnen zich nieuwe moeilijkheden voordoen.

A. *Doopsel.*

Eén van de ouders verzet er zich tegen dat de pasgeborene gedoopt wordt. Mag men daarin een belediging van erge aard zien tegenover de huwelijkspartner? Over het algemeen antwoordt de rechtspraak bevestigend, tenminste als het vaststaat dat het doopsel beloofd werd of dat niets kon doen vermoeden dat het zou geweigerd worden (39).

Zo oordeelden achtereenvolgens :

a. *Het Hof van Lyon* (40) : vóór zijn huwelijk had B... wel blijk gegeven van gemis aan godsdienstige gevoelens maar nooit had hij laten doorschemeren dat het in zijn bedoeling zou gelegen hebben te weigeren dat men zijn kinderen zou dopen; hij wist hoezeer zijn vrouw aan de toediening van dit sakrament hield; als hij nu plots, nadat zijn echtgenote een zeer lastige bevalling had doorgemaakt, zijn weigering kenbaar maakt, goed wetend nochtans dat een zo pijnlijke emotie de meest nefaste gevolgen kan hebben voor het leven van de jonge moeder, dan is hij, jegens haar, schuldig aan een belediging van erge aard.

b. *Het Hof van Colmar* (41) : als een vrouw van het doopsel en de godsdienstige opvoeding van de kinderen die zij zal kunnen krijgen een *conditio sine qua non*

maakt van haar huwelijk met een Israëliet en als deze zijn woord geeft maar het later breekt dan is er belediging van erge aard.

c. *De burgerlijke rechtbank van Brussel* (42): «... pareille attitude (het gegeven woord verbreken) peut constituer une injure grave ne résidant pas dans l'atteinte à la loi religieuse, mais dans la tromperie».

Weer komt men er toe de scheiding toe te staan door verkeerdelijk aan te nemen dat het miskennen van een belofte mag aanzien worden als een belediging van erge aard. In dit geval dat voorgelegd werd aan het Hof van Lyon mocht men wel voldoening geven aan de eiseres omdat er een andere reden bestond die aan de rechter scheen te ontgaan: gezien de omstandigheden waarin de weigering aan de vrouw werd kenbaar gemaakt mocht men hier spreken van *geweld-daden* (48). Er is op gewezen geworden dat dit meervoud niet grammaticaal moet verklaard worden; een alleenstaand feit volstaat, als het maar erg is (44).

Voor sommige auteurs hoeft de vraag of het miskennen van een belofte als een belediging mag worden aanzien zelfs niet gesteld. Geen (toekomstig) vader kan *bij voorbaat* afstand doen van het recht jegens zijn kinderen de ouderlijke macht uit te oefenen: «Un père ne saurait aliéner par anticipation le droit que la loi lui reconnaît, d'exercer sur ses enfants l'autorité paternelle» (45). En nog: «Il importerait peu... que des engagements aient été pris à cet égard par le mari: la puissance paternelle est d'ordre public...» (46).

Ik ben het hiermee eens. Men kan alleen zeggen dat de vader zich niet als een *gentleman* gedragen heeft. De echtscheiding, of de scheiding van tafel en bed, moet derhalve geweigerd worden, zelfs als er miskenning van belofte geweest is.

Een arrest van het Hof van Parijs (47) ging nog verder dan de hoger vermelde uitspraken en achtte het niet eens meer noodzakelijk dat er een voorafgaande belofte geweest was: «...quelles que soient les circonstances dans lesquelles s'est accompli le mariage... et alors qu'aucune convention n'était intervenue entre eux au sujet de l'éducation religieuse des enfants, la mère catholique était fondée à réclamer le baptême pour eux» (48).

Volgen wij een ogenblik deze redenering. Mijn vrouw is katholiek en ik weiger de kinderen te laten dopen. Zij ziet daarin een belediging van erge aard omdat ik haar wijgerige overtuiging misken. Maar dan kan ik toch antwoorden: door te wensen dat die kinderen het doopsel ontvangen bewijst gij met *mijn* filosofische opvatting geen rekening te houden, die gering te schatten. Daarin vind ik dan weer een belediging. Het straatje zonder einde. Die uitspraak van het Hof van Parijs heeft geen navolging gevonden.

Uit de voormelde uitspraken van Lyon en Colmar blijkt impliciet dat er geen grond tot scheiding bestaat als het doopsel niet in het vooruitzicht werd gesteld. Een nota bij het arrest van Parijs van 3 juli 1898 herhaalt dit uitdrukkelijk: «En principe, le refus par le mari de laisser baptiser les enfants... ne saurait être considéré comme une injure grave: ce refus est un droit pour le mari à cause de son autorité paternelle et sur ce point la femme doit se soumettre...» (49). Dit beginsel werd onlangs bekrachtigd door de burgerlijke rechtbank van Brussel: «...il a été jugé que si les futurs conjoints ont pu se rendre compte sans erreur possible des croyances ou de l'incrédulité de l'un et de l'autre, il ne pourrait y avoir la possibilité d'une injure grave; qu'il en est de même lorsqu'il y a une divergence de vues entre les époux au sujet du baptême...» (50).

De meest gevolgde stelling luidt dus als volgt: als de vader niets beloofd heeft, beschikt hij er vrij over of de kinderen al dan niet gedoopt zullen worden, zonder dat een weigering van zijnentwege een aktie tot scheiding zou wettigen (51). Dit is alleszins logisch. Immers, hoe kan de toestand zich voordoen? Ofwel zijn de echtgenoten het eens. Geen moeilijkheden. Of zijn gaan niet akkoord.

Dan zal de wijsgerige overtuiging van één van beide geschokt worden. In elk geval. De vader moet dan maar de knoop doorhakken krachtens de bevoegdheden die het Burgerlijk Wetboek hem schenkt (52). Want zo het een feit is dat er in de verhouding tussen de echtgenoten door de jongste weigering heel wat veranderd werd, is anderzijds het beginsel van de «vaderlijke» macht voorlopig nog onaangetast gebleven (53). *Demolombe* vergist zich als hij — zonder er nochtans een grond tot echtscheiding bij te vinden — in de weigering de kinderen te laten dopen een «abus... et des plus déplorables, de l'autorité paternelle» (54) vindt. Als men deze wijze van redeneren verder zet dan zou ook de vader die zijn kind laat dopen, tegen de wil in van zijn vrijzinnige echtgenote, zijn macht misbruiken. Als er dus, in geval van meningsverschil, een beslissing moet genomen worden zou er also *altijd* enigerlei misbruik zijn. Tenzij men eist dat de vader, zijn eigen overtuiging terzij schuivend, de wensen van zijn echtgenote steeds inwilligt, maar dan wordt het beginsel vooropgesteld door artikel 373 van het Burgerlijk Wetboek een dode letter. En zover heeft *Demolombe*, me dunkt, het wel niet willen drijven.

B. Eerste communie.

Dezelfde oplossing moet gelden als deze die wij voorstonden voor het doopsel: de vader beschikt. Dit wordt principieel vooropgesteld door een uitspraak van het hof van Parijs: «...la puissance paternelle lui appartient et il demeure investi, comme attribut essentiel de ce pouvoir, du droit de décider si sa fille fera ou non sa première communion, et, dans l'affirmative, d'en déterminer les conditions, le temps, le lieu ou s'effectuera la cérémonie...» (55). De ouders waren hier reeds gescheiden en de kinderen waren toevertrouwd geworden aan de vaderlijke grootouders. De eigenlijke vraag die ons bezighoudt (was er reden tot scheiding van de echtgenoten) stelde zich dus niet meer. Maar zelfs in dat geval zou het feit te beslissen dat de kinderen al dan niet hun eerste communie zullen doen en het vormsel ontvangen niet mogen beschouwd worden als een belediging van erge aard.

C. De eigenlijke opvoeding.

Wij bevinden ons eens te meer op het toepassings-domein van artikel 373 van het Burgerlijk Wetboek. Wel stelt men in het vooruitzicht dat dit begrip «vaderlijke» macht wellicht zal aangepast worden aan de geest van de recente wijziging der wetgeving, in die zin dat men uiteindelijk zal komen tot een «autorité des père et mère» (56), maar voorlopig blijft het vroegere principe (autoriteit van de vader alleen) nog steeds van kracht. Nochtans besliste de rechtspraak dat er geen belediging van erge aard, die het instellen van een aktie tot echtscheiding of scheiding van tafel en bed zou wettigen, moet gezien worden in het feit dat de moeder *zonder toelating van het gezinshoofd* initiatieven genomen heeft, in verband met de godsdienstige opvoeding van de kinderen. Tenminste als gebleken is dat

a) zij door haar handelwijze niet de beoordeling had

een beledigende houding aan te nemen tegenover het gezag van haar echtgenoot;

b) er geen *formeel verzet* vanwege de man geweest was ⁽⁵⁷⁾. (De uitspraak verwijst naar de artikelen 203 en 373 van het Burgerlijk Wetboek). ⁽⁵⁸⁾

Een vonnis van de burgerlijke rechtbank van Briançon ⁽⁵⁹⁾ werd fel becritiseerd. Hoe hadden de feiten zich voorgedaan? De echtgenoten waren destijds kerkelijk getrouwd. Gedurende het huwelijk wordt de vrouw protestant. Op gevorderde leeftijd ontmoet zij een man tot wie zij zich sterk aangetrokken voelt. Weldra bedriegt zij haar echtgenoot. Deze stelt een akte in die zal leiden tot scheiding van tafel en bed. In feite leefden de echtgenoten reeds gescheiden en de moeder had de kinderen onder haar hoede genomen. En hier begonnen de moeilijkheden. De vrouw had van één der kinderen, die alle oorspronkelijk katholiek opgevoed werden, een protestant willen maken. Daartegen verzette zich de vader. In dit verzet vond de moeder op haar beurt een belediging van erge aard op grond van dewelke zij de echtscheiding aanvraagde. De rechtbank stelt vast dat het feit dat een katholiek vader niet kan aanvaarden dat aan zijn kinderen een protestantse opvoeding gegeven wordt volkomen gewettigd is. Maar, wordt er aan toegevoegd: « Attendu qu'il échet de confier la garde des enfants mineurs à la mère ⁽⁶⁰⁾, mais que le tribunal ne saurait imposer aucune condition de caractère spirituel à la mère, le droit de garde comportant la plénitude des responsabilités, droits et devoirs qu'entraîne l'éducation des enfants; qu'au surplus, la défense que pourrait prononcer le tribunal ne pourrait qu'être dénuée de toute sanction... »

Bij dit vonnis vinden wij een noot van professor Carbonnier. Weliswaar houdt zij geen rechtstreeks verband met de verhouding opvoeding-mogelijkheid tot echtscheiding, maar zij ontwikkelt een interessant en, bij mijn weten, origineel standpunt, dit na enkele gekende principes te hebben herhaald. Laten wij de hoogleraar van Poitiers aan het woord:

a) Het Franse recht erkent aan het kind, hoe dicht het dan ook bij zijn meerderjarigheid gekomen zij, geen godsdienstige vrijheid.

b) Het vonnis van Briançon spreekt van « l'évolution actuelle des mœurs » ⁽⁶¹⁾. Deze evolutie heeft voor gevolg dat de beide echtgenoten, ook als zij niet hetzelfde geloof belijden, gelijke rechten hebben wat betreft de geestelijke leiding van het kind. Maar, aldus Carbonnier, « ...les conflits de ménage doivent trouver leur issue; et, dès lors, il n'y a point d'autre ressource, dans le partage des opinions, que d'admettre la prépondérance maritale ». De meeste rechtsgeleerden nemen aan ⁽⁶²⁾ dat de godsdienstige opvoeding maar één van de aspecten is van de opvoeding in het algemeen. Derhalve vinden zij in het recht de godsdienst te kiezen van het minderjarig kind een « prérogative de la puissance paternelle ». Dus: « Sur ce terrain de la puissance paternelle, la thèse du tribunal de Briançon paraît juridiquement indéfendable ».

c) Zo Carbonnier de maritale voorkeur bij de keuze van godsdienst aanprijst, weigert hij nochtans daarin een gevolg te zien van de ouderlijke macht. Immers, als dit zo was zou de godsdienst van de minderjarige veranderen met de titularis van die macht welke kan overgaan op de moeder, op een derde, of op hem die een kind adopteert. Gaat men dan telkens de godsdienst van het kind wijzigen? Neen, het belang van dit laatste eist: « l'immuabilité du rattachement religieux donné par le premier détenteur de l'autorité paternelle ».

d) En hier het nieuwe: over de godsdienst waarin de kinderen zullen opgevoed worden, beslist de vader, maar *niet* krachtens het beginsel van de ouderlijke macht. Zoals het kind, bij de geboorte, dezelfde nationaliteit heeft als zijn vader krijgt het ook de godsdienst mee: « question de *jus sanguinis*, non de *puissance paternelle* ». Die godsdienst maakt voortaan deel uit van de staat van het kind en is als een onuitwisbaar deel van zijn persoonlijkheid geworden; krachtens dit beginsel is de moeder er toe gehouden, zelfs als na de echtscheiding de kinderen aan haar werden toevertrouwd, die godsdienst te eerbiedigen ⁽⁶³⁾.

e) Ten onrechte had de rechtbank verklaard dat zij aan de moeder niet kon verbieden de twaalfjarige Olivier in de protestantse godsdienst op te voeden, aangezien er voor dit verbod geen sanctie zou bestaan ⁽⁶⁴⁾. Verkeerde redenering, aldus Carbonnier: « il faut d'abord poser l'obligation; la sanction viendra ensuite ». Trouwens, er waren sancties mogelijk: de vader kon, op elk ogenblik, vragen het kind terug te nemen ⁽⁶⁵⁾ of het kon naar een kostschool gestuurd worden, waar het dan de gewenste geestelijke opleiding zou krijgen...

f) Verkeerdelijk ook had de rechtbank, tenminste in dit geval, het begrip van de hoede over de kinderen beoordeeld, door te zeggen: « ce droit comporte la plénitude des responsabilités, droits et devoirs qu'entraîne l'éducation des enfants ». Dit is, volgens de commentator, maar juist in zoverre de hoede toevalt aan de echtgenoot in wiens voordeel de echtscheiding werd uitgesproken. Hier ging het over een « simple garde de fait, remise au conjoint coupable pour des motifs de pure commodité ». Het woord « droit (de garde) » werd ten onrechte gebruikt in de uitspraak van Briançon.

De opmerkingen van professor Carbonnier zijn pertinent. Een voorbehoud wil ik nochtans maken voor de theorie krachtens dewelke de godsdienst van het kind zou bepaald worden volgens dezelfde normen als de nationaliteit. Die mening rust, me dunkt, op losse basis en doet afbreuk aan de bepaling van artikel 373 van het Burgerlijk Wetboek. Ik meen dat wij voorlopig ⁽⁶⁶⁾ mogen blijven vasthouden aan het principe van de « vaderlijke » macht, krachtens hetwelk de man vrij beslist welke wijsgerige overtuiging er aan de kinderen zal bijgebracht worden. Dit blijft de algemeen gangbare mening ⁽⁶⁷⁾.

4. Eén der echtgenoten verandert, gedurende het huwelijk, van godsdienst.

Men is het er over eens: hier bestaat principieel ⁽⁶⁸⁾ geen reden tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed ⁽⁶⁹⁾.

Oorspronkelijk scheen de rechtspraak nochtans een zeker voorbehoud te maken. Zo bestaat er, volgens een vonnis van Tongeren ⁽⁷⁰⁾, geen grove belediging in het feit dat een echtgenoot overgaat naar een secte van de anabaptisten ⁽⁷¹⁾, omdat gebleken is dat de beginselen van deze leer niet indruisen tegen de geest van de katholieke moraal. (De eiseres was katholiek).

In 1945 weigerde de burgerlijke rechtbank van de Seine ⁽⁷²⁾ de scheiding van tafel en bed toe te staan tegen een vrouw die was overgegaan naar de « getuigen van Jehovah ». Daarbij verweert de man haar dat zij elke zondagnamiddag en vaak ook gedurende de week, de echtelijke woning verliet om zich naar de godsdienstige oefeningen te begeven, dat zij trachtte haar zonen er toe over te halen die diensten eveneens bij te wonen en dat zij sedert verschillende jaren weigerde haar echtelijke plichten te vervullen. De rechtbank replieerde: « ...les droits de la femme dans la société où

son rôle prédominant s'affirme de jour en jour, ...lui permettent d'adhérer à tout parti, ligue, secte ou association de son choix... » Zelfs indien haar handelwijze indruist tegen de wil van haar echtgenoot. Het verwijt krachtens hetwelk de vrouw zich sedert geruime tijd zou onttrokken hebben aan het vervullen van bepaalde plichten werd, bij gemis aan bewijs, niet weerhouden.

Een paar jaar geleden bepaalde de burgerlijke rechtbank van Brussel (73) nog: «...il ne pourrait y avoir la possibilité d'une injure grave... lorsqu'au cours du mariage un revirement d'idées se reproduirait... ».

Naar aanleiding van het hoger vermeld vonnis van de Seine-rechtbank maakt professor *Lagarde* volgende bedenkingen: zelfs indien daaromtrent, voorafgaandelijk, geen akkoord was aangegaan staat het aan elke echtgenoot vrij, gedurende het huwelijk, zijn wijsgerige overtuiging te wijzigen (74). Dit krachtens het beginsel van de vrijheid van geweten en mening. Als nu echter de eenheid in het huisgezin verstoord wordt doordat de vrouw (75) gehandeld heeft tegen de zin van haar echtgenoot stelt zich de vraag: moet men de uitoefening van die vrijheid niet beperken? En de moeilijkheid ligt er in de perken, waarbuiten de vrouw niet zal mogen treden, af te bakenen. De schrijver stelt volgende normen voor:

a) De wettelijke voorschriften op de uitoefening van de eredienssten.

b) Beperkingen die verband houden met de opvoeding van de kinderen: de man heeft het recht aan zijn echtgenote te verbieden de kinderen een andere cultus te doen beoefenen dan deze die hij gekozen heeft.

c) De vrouw mag, bij het uitoefenen van haar (nieuwe) godsdienst, de plichten van echtgenote en moeder, zoals die haar door de wet werden opgelegd, niet verwaarlozen.

d) Zij mag ook niet van godsdienst veranderen als haar enig doel daarbij zou zijn te schaden aan de materiële of sociale toestand van haar echtgenoot. In dit geval zou zij zich schuldig maken aan een soort «rechtsmisbruik» (76).

Deze laatste idee, krachtens dewelke de scheiding moet worden toegestaan als bewezen is dat een echtgenoot alleen maar van godsdienst verandert met de bedoeling zijn partner te krenken, vindt men terug in de rechtspraak (77).

Volgens sommige auteurs moet de scheiding ook worden uitgesproken als de wijziging van filosofische overtuiging aanleiding geeft tot een toestand die onhoudbaar geworden is uit hoofde van de « discussions acerbes, moqueries vexantes, persécutions incessantes... » (78). Zou men hier echter als grond niet eerder de *mishandelingen* kunnen invoeren dan de belediging van erge aard? Het is immers niet vereist dat de daden die men als mishandelingen kwalificeert elk afzonderlijk zwaar zijn: «...des faits en eux-mêmes bénins ou insuffisants peuvent, par leur répétition, leur continuité, dénoter le sentiment destructeur, et acquérir ainsi le caractère de gravité requis par la loi » (79).

5. Eén van de echtgenoten belet de andere zijn godsdienstige plichten te vervullen.

(Die toestand sluit gedeeltelijk aan bij deze behandeld onder nummer 4. In de meeste gevallen zal een dergelijk conflict zich toch voordoen omdat één der echtgenoten zijn overtuiging wijzigde).

De scheiding moet, in dit geval, worden toegestaan (80).

Er is hier immers werkelijk een *belediging* die

voortvloeit uit het feit dat men de andere het recht ontzegt een eigen overtuiging te hebben en daar ook openlijk voor uit te komen. Er is een essentieel verschil met de toestand besproken onder nummer 2. In dat geval was er botsing tussen twee meningen en de struikelblok lag in het al dan niet plaats grijpen van een kerkelijke plechtigheid. Ging men ter kerke, dan handelde de vrijzinnige tegen zijn mening in; stelde men zich tevreden met het burgerlijk huwelijk, dan werd de gelovige gekwetst in zijn godsdienstige overtuiging. Gans anders is de toestand als, tijdens het huwelijk, mijn vrouw vrijzinnig wordt terwijl ik gelovig ben. Of omgekeerd. Betreuren kunnen wij die toestand wel. En botsing tussen twee meningen is er ook nog. Maar de *inzet* — kerkelijk huwelijk of niet — is verdwenen. Wanneer ik, katholiek zijnde, niet in de kerk trouw en toch met mijn vrouw ga samenwonen, leef ik in staat van zonde. Als daarentegen mijn vrouw haar geloof verliest, dan ben ik daarvoor niet verantwoordelijk en brengt deze toestand *mij* ditmaal *niet* in overtreding van goddelijke of kerkelijke voorschriften (81). Als nu de ene de andere — die zijn mening niet deelt — gaat beletten zijn godsdienstige verplichtingen te vervullen, dan is een dergelijke handelwijze ingegeven door overwegingen van zuiver egoïstische aard. Men kan het eenvoudig niet aannemen dat de huwelijksgezel niet langer denkt zoals wij. Wij erkennen in hem de menselijke waardigheid niet meer die er hier in gelegen is te denken zoals hem goeddunkt. In het miskennen van dit attribuut ligt de belediging van erge aard.

6. Het katholiek standpunt inzake echtscheiding en scheiding van tafel en bed (82).

A. De echtscheiding.

Voor de katholieken is er maar één geldig huwelijk: hetgeen door de priester werd ingezegend. Nochtans verzet de Kerk zich ertegen dat de echtelingen aan de rechter zouden vragen, bij toepassing van de burgerlijke wet, de echtscheiding uit te spreken (83). De ontbinding van het burgerlijk huwelijk zou hen immers in de sociale toestand van niet-gehuwden plaatsen en alle uiterlijke kenmerken van het huwelijk vernietigen. Dit zou hen in de waan brengen dat zij niet meer getrouwd zijn en dat het hen derhalve vrij staat opnieuw te huwen (84).

B. De scheiding van tafel en bed.

Blijft dus de scheiding van tafel en bed. (Men noemt deze uitweg trouwens wel eens de « echtscheiding der katholieken »). Het kerkelijk recht voorziet een « *separatio perpetua* tori et habitationis » en een « *separatio temporaria*... » (85).

a. Voor de *separatio perpetua* voorziet het kanoniek recht één oorzaak: het overspel (er wordt geen onderscheid gemaakt tussen de man en de vrouw). Maar niet in alle gevallen: « *Propter coniugis adulterium, alter coniux, manente vinculo, ius habet solvendi, etiam in perpetuum, vitae communionem, nisi in crimen consenserit, aut eidem causam dederit, vel illud expresse aut tacite condonaverit, vel ipso quoque idem crimen commiserit* » (86).

Er zijn verder nog enkele gevallen, door de « *Codex Iuris Canonici* » niet voorzien, welke mogen beschouwd worden als een « *causa perpetuae separationis* », tenminste als de beide echtelieden het er over eens zijn. Zo bijvoorbeeld « *ob periculum gravis morbi, ob magnam nutriendae prolis difficultatem, ad servandam perfectam continentiam*... » (87).

b. Als oorzaken van een *separatio temporaria* kunnen wij aanstippen :

— « haeresis et schisma » (als één van de echtgenoten tot een andere eredienst overgaat of het geloof verliest);

— « educatio prolis acatholica »;

(deze beide gevallen komen dus in tegenspraak met het burgerlijk recht)

— « vita criminosa »

— « grave periculum (animae vel corporis) »

— « saevitiae (quae vitam communem nimis difficilem reddant) » (88)

(deze laatste drie oorzaken herinneren gedeeltelijk aan het Burgerlijk Wetboek — cfr. « gewelddaden, mishandelingen of beledigingen van erge aard », « excès, sévices ou injures graves »).

Uit dit alles blijkt dat de katholieke echtgenoot zich soms in een dubbelzinnige situatie zal bevinden (89) : in gevallen waar het kanoniek recht de mogelijkheid van een scheiding van tafel en bed erkent sluit de burgerlijke wet die uit. Als nu die persoon getrouwd was met iemand die zijn godsdienstige overtuiging beslist niet deelde, wist hij (zelfs al was er een belofte geweest vanwege de andere partij) dat hij een risico liep. Als er nu inderdaad moeilijkheden oprijzen, dan wordt hij voor zijn onbedachtzaamheid bestraft. Men kan hier bijna zeggen : « de wet beschermt de lichtzinnigen niet » (90). Bijzonder pijnlijk wordt de toestand echter als één der echtelingen, tijdens het huwelijk, zijn geloof verliest en de kinderen wil opvoeden volgens zijn nieuwe overtuiging. Een dergelijke toestand kon door de andere niet vermoed worden. En toch zal de rechtspraak ook hier vaak de scheiding van tafel en bed weigeren (als het namelijk de vader is die tot een andere eredienst overgaat).

7. Besluit.

Het merendeel der behandelde uitspraken moet gezien worden in het licht van wat professor *De Page* noemt « la tendance contemporaine à l'élargissement du divorce » (91). De Brusselse hoogleraar stelt vast dat het juist in het toepassingsdomein van de belediging van erge aard is dat dit verschijnsel zich voordoet (92).

In de algemene regel moeten, juridisch gezien, de echtscheiding of de scheiding van tafel en bed, in de gevallen hierboven behandeld onder de nummers 2 en 4, geweigerd worden (93). Hoe vervelend de gevolgen in de praktijk ook kunnen zijn.

Eén uitzondering wil ik weerhouden : de gevallen waarin er werkelijk een *bedoeling-te-beledigen*, een *intention injurieuse*, bestond. Deze *animus injuriandi* is toch gemeen aan alle gronden tot echtscheiding (94).

Zelden ging de rechter met zorg na of deze *animus* bestaan had. Al te dikwijls scheen de oplossing gegeven vóór de feiten onderzocht werden (95).

Een tweede verwijt dat men aan de rechtspraak kan maken is dat zij er vaak geen rekening mee hield dat elke gebeurtenis die een grond tot echtscheiding kan worden ook *werkelijk beledigend* moet zijn *in hoofde van de partij die zich gekrenkt voelt* (96).

Zo werd er wel herhaaldelijk gesproken over « toestanden die de gewetensrust komen verstoren », over « personen die gekwetst worden in hun geloof en hun overtuiging », over « feiten die de godsdienstige overtuiging krenken... » maar meermaals hadden die woorden weinig zin. Ik wees hoger op het geval behandeld door het Hof van Rouen : de vrouw ging voor twee maand samenwonen met haar echtgenoot, niettegenstaande zij goed wist dat haar geloof dit niet toeliet zolang het kerkelijk huwelijk niet voltrokken was.

Elders gaat het over een vrouw die met een gescheiden man was getrouwd, niettegenstaande de Kerk dit verbiedt (97), en die dan achteraf de echtscheiding aanvraagt omdat haar man weigert de kinderen te laten dopen. Soms ook werd, door een katholieke echtgenoot, zelfs al werd destijds het huwelijk voor de pastoor ingezegend, de *echtscheiding* aangevraagd (98) alhoewel de Kerk die oplossing niet aanvaardt...

Wel bijzonder onlogisch zijn deze personen die een argument zoeken in de schending van een geloofsovertuiging waarvan zij zelf de voorschriften niet volgen. In plaats van hun voldoening te schenken, had de rechtspraak er de aandacht op moeten trekken dat de voorgevallen feiten in hun hoofde alleszins geen beledigend karakter hadden, vermits zij op één of andere manier bewezen hadden dat die godsdienstige overtuiging, waarvan zij nu de miskenning inriepen, hun niet steeds zo heilig was als zij het aan de rechter wel wilden doen voorkomen.

JACQUES DE BRUYNE,

Docent aan de Rijkshandelshogeschool te Antwerpen.

(1) Cfr. *R. Dekkers*, Handboek van Burgerlijk Recht, I, nr. 277.

(2) Cfr. *De Page*, Traité élémentaire de droit civil belge, I, nr. 864.

(3) Ik zal het woord *scheiding* vaker gebruiken; het vervangt dan het dubbel begrip « echtscheiding of scheiding van tafel en bed ». Geen bezwaar : de oorzaken tot echtscheiding zijn immers dezelfde als deze die leiden tot scheiding van tafel en bed.

(4) Te weten of de weigering in de kerk te trouwen te beschouwen is als een belediging van erge aard. Er zijn tegenstrijdige uitspraken, maar die werden in beroep her vormd.

(5) B. R. Brussel, 29 oktober 1946, J.T. 1947, 134; Rouen, 29 april 1910, Pas. 1910, 4, 125.

(6) In die zin : Pandectes Belges, V^o Divorce, nr. 192; *Dalloz*, Répertoire, V^o Séparation de corps, nr. 58; *Dalloz*, Rép. Suppl., V^o Divorce, nr. 87; *Demolombe*, Cours de droit civil, IV, p. 492; *Arntz*, Cours de droit civil français II, pp. 255-256; *Colin et Capitant*, Traité de droit civil (reformat par *Juliot de la Morandière*) 1953, I, p. 466; *Planiol et Ripert*, II, nr. 524; *A. Piérard*, Divorce et séparation de corps, 1927, I, nr. 178... Voor de rechtspraak, cfr. *infra*.

(7) In die zin : Angers, 29 januari 1859, D. 1860, 2, 97. — Op te merken dat dit arrest een vonnis van de B.R. van Mayenne hervormde dat *geweigerd* had de scheiding van tafel en bed toe te staan op grond van de aangevoerde motieven.

(8) Brussel, 17 juli 1889, J.T. 1889, 977 (met gelijkaardig betoog van advocaat-generaal *Staes*). Dit arrest hervormde een vonnis van de burgerlijke rechtbank van Brussel dat de vraag tot echtscheiding verworpen had.

Addé: *Demolombe*, o.c., IV, p. 492.

(9) Rouen, 29 april 1910, voormeld.

(10) Er is nochtans een vonnis van Nancy dat besliste : « ...la femme (die geweigerd had in de kerk te trouwen, dit met miskenning van een vroegere overeenkomst dienaangaande met haar echtgenoot) ne peut fonder une demande reconventionnelle sur le refus par son époux d'entreprendre avec elle la vie conjugale », Civ. Nancy, 8 juli 1957, D. 1958, Sommaires, I.

(11) Cfr. in dit verband : *G. Ripert*, Les forces créatrices du droit, pp. 135 en volgende; *R. Savatier*, Les métamorphoses économiques et sociales du droit privé d'aujourd'hui, nr. 340; *R. Dekkers*, Le droit privé des peuples, nr. 863. Ik vorm zelf — naar het Frans — de term *laïcité* omdat die handiger is dan de vertaling die de woordenboeken geven : « wereldlijk karakter », « 't onttrokken zijn aan de invloed der geestelijken ».

(12) Brussel, 17 juli 1889, voormeld (+ betoog van advocaat-generaal *Staes*).

(13) Angers, 29 januari 1859, voormeld.

(14) Een dergelijke onvolledige voorstelling van zaken komt voort uit het feit dat de magistratuur naliet een begripsbepaling te geven. Terecht zegt *Carbonnier* (noot in D.C. 1944, 160) : « ...les libertés en général, la liberté de conscience en particulier, ne se laissent pas définir aisément... la liberté de conscience, essentiellement individuelle, se caractérise en ce qu'elle regarde le for interne, en ce qu'elle est d'ordre psychologique, par contraste avec la liberté des cultes, qui concerne les manifestations extérieures... ».

Welnu, advocaat-generaal *Staes* scheen a priori te verwerpen (door het gebruik van woorden als « le vide », « le néant ») dat ook de niet-gelovige in zijn binnenste bezwaren kon opperen tegen het vervullen van bepaalde formaliteiten. En als men *Carbonnier* volgt tot het einde van zijn redenering, hadden de anderen zelfs het recht niet zich af te vragen welke juist de aard van deze bezwaren was : « Ce n'est pas seulement contre les pressions, c'est contre les ».

indiscrétions d'autrui que la liberté de conscience réclame une protection juridique.

(15) Bij Brussel, 17 juli 1889, voormeld.
(16) Het Hof van Gent moest zich in een dergelijk geval uitspreken en stond de echtscheiding toe (dit arrest hervormde een uitspraak van de burgerlijke rechtbank van Kortrijk die de echtscheiding geweigerd had). Cfr. Gent, 31 januari 1947, R.W. 1948-49, 627.

(17) «...les idées philosophiques de chacun peuvent se transformer à tous moments...» B. R. Luik, 21 mei 1914, Pas. 1914, 3, 268.

(18) Cfr. bv. *Piérard*, o.c., I, nr. 178.

(19) *R. Dekkers*, o.c., I, nr. 272.

(20) En die overigens door onze grondwet gewaarborgd wordt (artt. 14-15) — cfr. ook artikel 18 van de universele verklaring van de rechten van de mens (aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op haar vergadering van 10 december 1948).

(21) Gent, 31 januari 1947, voormeld.

(22) B.R. Brussel, 19 januari 1889, Pas. 1889, 3, 174 (het Hof van Beroep zou die zienswijze niet volgen — Brussel, 17 juli 1889, voormeld).

(23) *Laurent*, Principes de droit civil III, nr. 196; *Willequet*, Du divorce 1856, p. 66; *Thierit* in Revue de législation 1846, II (niet gekontroleerde referentie); A. H. *Adan*, Cours de droit civil 1887, I, nr. 427; *Huc*, Commentaire théorique et pratique du code civil, II, nr. 298... Verder ook enkele vonnissen die echter in beroep hervormd werden.

(24) B. R. Brussel, 19 januari 1889, Pas. 1889, 3, 174.

(25) *Laurent*, o.c., III, nr. 196.

(26) I, nr. 565, 2°.

(27) Brussel, 26 juni 1915, Pas. 1915-16, 2, 53.

(28) Cfr. *R. Dekkers*, o.c., I, p. 129, voetnoot 2.

(29) Cfr. *R. Dekkers*, o.c., I, p. 129, voetnoot 2.

(30) *Laurent*, o.c., III, nr. 196.

(31) Zie ook *R. Dekkers*, o.c., I, nr. 193. In dit verband haalt de hoogleraar van Gent en Brussel het oud gezegde aan: «En mariage, il trompe qui peut».

(32) Huwelijk nietig. cfr. *Bressoles*, Revue de législation, 1846, t. II, 149; huwelijk vernietigbaar, cfr. *Marcade*, art. 180 (niet gekontroleerde referenties, overgenomen uit nota (1) bij Angers, 29 januari 1859, voormeld — cfr. ook *Willequet*, o.c., p. 66).

(33) *R. Dekkers*, o.c., I, nr. 193.

(34) *R. Dekkers*, o.c., I, nr. 271.

(35) Dit zou eventueel alleen zin hebben voor de vrij-zinnige.

(36) Het Hof van Cassatie kreeg nooit gelegenheid zich in deze materie uit te spreken: er werd immers herhaaldelijk beslist dat de rechters in eerste aanleg en in beroep soeverein beoordelen wat als een «belediging van erge aard» moet beschouwd worden.

(37) Als de aktie bijvoorbeeld lange tijd na het burgerlijk huwelijk wordt ingesteld en als de echtingen reeds samengewoond hebben.

(38) Zo leert een arrest van Rouen (29 april 1910, voormeld) ons dat de vrouw, na het burgerlijk huwelijk, met haar echtgenoot ging samenwonen (gedurende twee maand) om hem daarna te verlaten en de belediging van erge aard in te roepen op grond van het feit dat hij de destijds *padane* belofte om in de kerk te trouwen niet gehouden had. Zij had er zogezegd in toegestemd bij hem te gaan wonen om te trachten hem er toe te bewegen zijn belofte toch ten uitvoer te brengen. Is men hier nog gerechtigd de geloofsovertuiging te weerhouden? De vrouw riep principes in die zij met de voeten kwam te treden. Voor haar wettigde het doel (in de kerk trouwen) de middelen (cohabitatie, in strijd met haar geloof). Alleszins geen principe van de christelijke moraal.

(39) In die zin ook: *Pandectes Belges*, V° Divorce, nr. 180; *Juris Classeur Civil*, V° Des causes de divorce, Division C, nr. 134.

(40) Lyon, 25 maart 1873, 5, 445.

(41) Colmar, 4 juli 1952, D. 1952, 751.

(42) B. R. Brussel, 15 april 1955, J.T. 1955, 554.

(43) Immers: «...d'après les... travaux préparatoires, il semble que les excès désignent plus spécialement les actes de violence de nature à mettre la vie en danger...» — cfr. *De Page*, o.c., I, nr. 179. Er was hier alleszins «violence morale» en het leven van de jonge moeder kon door dergelijke emoties in gevaar gebracht worden.

(44) Cfr. *R. Dekkers*, o.c., I, nr. 276.

(45) Cfr. *Huc*, o.c., II, nr. 298 (Zelfs een bepaling voorkomend in het huwelijkscontract zou desaanstaande geen enkele geldigheid hebben).

(46) A. *Piérard*, o.c., I, nr. 179.

(47) Parijs, 13 juli 1898, D. 1899, I, 358.

(48) En verder wordt die moeder genoemd «une femme blessée dans sa foi et dans ses croyances...» Die uitspraak schijnt dus ook weer te impliceren dat de gewetensvrijheid alleen maar bestaat voor hen die een geloof hebben).

(49) Nota (1), D. 1899, I, 358.

(50) B. R. Brussel, 15 april 1955, voormeld.

(51) In die zin ook: *P. Vraye et G. Gode*: Le divorce et la séparation de corps, 1887, I, nr. 58; *Baudry-Lacantinerie*, Traité théorique et pratique de droit civil, 1902, III, nr. 56; *Dalloz*, Répertoire V° Séparation de corps, nr. 60; *Dalloz*, Rép. Suppl., V° Divorce, nr. 88; nota (1) bij Parijs, 13 juli 1898, voormeld.

(52) Cfr. artikel 373: «Gedurende het huwelijk wordt dat gezegd door de vader alleen uitgeoefend».

(53) Zie in die zin de zeer recente werken van *G. Baeteman en J.P. Lauwers* «Devoirs et droits des époux», Brussel, 1960, p. 68 en *A. Pasquier*, Précis du divorce et de la séparation de corps », Brussel 1959, p. 95.

(54) *Demolombe*, o.c., IV, p. 493.

(55) Parijs, 13 december 1934, Sirey, 1935, 2, 168.

(56) *G. Baeteman et J.P. Lauwers*, o.c., p. 15.

(57) De echtscheiding zou alleszins moeten toegestaan worden als de vrouw gehandeld had tegen de uitdrukkelijke wil van de man (*Baudry-Lacantinerie*, o.c., III, nr. 56).

(58) *Chambéry*, 15 januari 1904, D.P. 1907, 5, 49.

(59) B. R. *Briançon*, 6 januari 1948, D. 1948, 579.

(60) De vader was in de materiële onmogelijkheid de kinderen te verzorgen.

(61) Te weten deze die het «machtsverschil» tussen man en vrouw, staande het huwelijk, inkrimpt.

(62) De schrijver verwijst naar de voornaamste werken over burgerlijk recht.

(63) Professor *Carbonnier* doet opmerken dat het Franse Hof van Cassatie, tenminste tweemaal, die essentiële scheiding tussen de hoede over de kinderen en de godsdienstige opvoeding bekrachtigd heeft: 9 juni 1857, D.P. 1857, I, 401; 13 april 1937, D.H. 1937, 281.

(64) Hetzelfde verwijft wordt ook aan het vonnis gemaakt door *G. Lagarde* in Rev. trim. de droit civil, 1948, p. 206.

(65) In die zin ook: *G. Lagarde* in Rev. trim. de droit civil, 1948, p. 206.

(66) Tot de wet de toestand wijzigt in de zin van een «autorité des père et mère».

(67) In die zin: *Juris Classeur Civil*, V° Des causes de divorce, Division C, nr. 134; *P. Vraye et G. Gode*, o.c., nr. 58; *A. Pasquier*, o.c., p. 95; *G. Lagarde* in Rev. trim. de droit civil, 1945, p. 185.

(68) Men kan wel gevallen uitdenken waarin de scheiding toch zou moeten overwogen worden. Cfr. *infra*.

(69) *Juris Classeur Civil*, loc. c. nr. 136; *Encyclopédie Dalloz*, V° Divorce, nr. 265; *Dalloz*, Rép., V° Séparation de corps, nr. 59; *Demolombe*, o.c., IV, pp. 492-493; *A. Piérard*, o.c., nr. 179; *Willequet*, o.c., p. 67.

(70) *Tongeren*, 7 juni 1935, Pas. 1936, 3, 148.

(71) Er waren tegenstrijdige conclusies van het openbaar ministerie.

(72) B. R. *Seine*, 18 juni 1945, Gaz. Pal. 1945, 2, 38.

(73) B. R. Brussel, 15 april 1955, voormeld.

(74) Zeer logisch zegt de schrijver: «on ne saurait restreindre la liberté... aux religions les plus répandues, à l'exclusion des sectes nouvelles, si excentriques soient-elles...»

(75) Nu het principe van de maritale macht verdwenen is gelden de voorwaarden die verder uiteengezet worden onder c. en d. *mutatis mutandis* natuurlijk ook voor de man.

(76) Het miskennen van de voorschriften, samengevat onder b., c. en d., zou kunnen gesanctioneerd worden door echtscheiding. Blijkbaar vergat de schrijver de scheiding van tafel en bed.

(77) *Tongeren*, 7 juni 1935, voormeld.

(78) Referenties in *Pasquier*, o.c., p. 94 — volgens *Pasquier* zal de rechter zich, in dergelijke gevallen, veeleisend moeten tonen.

(79) *De Page*, o.c., I, nr. 868.

(80) In die zin: *Dalloz*, Rép. Suppl., V° Divorce, nr. 88; *Encyclopédie Dalloz*, V° Divorce, nr. 264; *Piérard*, o.c., nr. 179. *Contra*: *Demolombe*, o.c., IV, p. 493.

(81) Op te merken nochtans dat, in dergelijk geval, het kanoniek recht de scheiding van tafel en bed wel toelaat (cfr. *infra*).

(82) Er zijn ook moeilijkheden vermeld geworden die opteren met aanhangers van de protestantse en Israëlitische eredienst. Ik behandel alleen de problemen zoals die zich kunnen stellen voor de katholieken (*quod plerumque fit*).

(83) Behalve wanneer het kerkelijk huwelijk nog geen plaats gegrepen had.

(84) Cfr. *J. Leclercq*, Leçons de droit naturel, III, La Famille, 2e éd. p. 42.

(85) «*Temporaria*» in die zin dat het gemeenschappelijk leven, in principe, moet hernomen worden als de oorzaak van scheiding opgehouden heeft te bestaan.

(86) «*Codex Iuris Canonici*», can. 1129, § 1. Voor commentaar, cfr. *Vermeersch en Creusen*, Epitome Iuris Canonici, Tomus II, nr. 440.

(87) *Vermeersch en Creusen*, o.c., II, nr. 442.

(88) Voor al deze gevallen, cfr. *Codex...*, can. 1131, § 1. Voor de commentaar, zie *Vermeersch en Creusen*, o.c., nrs. 443-445.

(89) Vooral in verband met de «*educatio prolis acatholica*».

(90) In die zin: *Huc*, «*Sur la célébration des mariages*» in *Revue critique* 1867 pp. 346-361 (vooral p. 360).

(91) O.c., I, nr. 847.

(92) O.c., I, nr. 864.

(93) In de gevallen, behandeld onder nummer 3, zal de vrouw, in principe, ook geen aktie tot scheiding kunnen instellen krachtens de beslissingen die haar echtgenoot treft tegen haar wens.

(94) *De Page*, o.c., I, nr. 853, 3°.

(95) Een uitspraak van *Chambéry* (15 januari 1904, voormeld) stelt wel de afwezigheid van die beledigende bedoeling vast. Alzo valt niet als belediging van erge aard te beschouwen: «*Le fait par la femme d'avoir agi, relativement à l'éducation religieuse des enfants, sans l'autorisation du chef de famille, si elle n'a pas eu l'intention outrageante de faire échec à l'autorité de celui-ci...*» Ook in andere gevallen hadden de rechters moeten nagaan of dit *moreel element* aanwezig was en zich, onder meer, afvragen: «*had die man, welke weigerde in de kerk te trouwen, de bedoeling zijn echtgenote te beledigen?*» (In die zin: *Huc*, «*Commentaire...*», II, nr. 298.

(96) *De Page*, o.c., I, nr. 853, 3°.

(97) Parijs, 13 juli 1898, voormeld.

(98) *Tongeren*, 7 juni 1935; Parijs, 13 juli 1898, beide uitspraken voormeld.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 9 juni 1961.

Voorzitter : M. Vandermersch.

Raadsheer-verslaggever : M. Rutsaert.

Advokaat-generaal : M. Dumon.

Advokaten : Mrs. Van Rijn en van Leynseele.

Overeenkomsten. — Niet elke wanprestatie rechtvaardigt de ontbinding van de overeenkomst. — Beoordeling door de rechter van de zwaarwichtigheid van de wanprestatie.

Iedere tekortkoming aan de bij overeenkomst aangegane verbintenissen rechtvaardigt niet noodzakelijk de ontbinding van de overeenkomst. Het behoort aan de rechter na te gaan, of de beweerde tekortkoming zwaarwichtig genoeg is om de gevorderde ontbinding uit te spreken.

Cs. Vermeulen t./ Cs. Trenteseaux.

Gelet op het bestreden arrest, op 16 april 1959 gewezen door het Hof van Beroep te Gent;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1101, 1126, 1134, 1135, 1136, 1183 en 1184 B.W.;

doordat het bestreden arrest de ontbinding wegens niet-uitvoering van de tussen partijen gesloten overeenkomsten uitspreekt, terwijl aanleggers de uitvoering van hun verbintenissen aangeboden door levering van een bier van dezelfde benaming en van betere kwaliteit dan het door hen gebrouwd bier, alhoewel het niet meer in de inrichting van aanleggers gebrouwd werd. om reden dat « appellanten geen verantwoording moeten geven over het belang dat zij aan een rechtsgeldig bedongen prestatie hechten », dat « de wijziging van het contract de toestemming van al de partijen vereist » en dat « om de aanhangsel-overeenkomst verder in stand te houden, er geen andere oplossing voorligt dan appellanten te verplichten bieren in ontvangst te nemen die niet in de brouwerij „Les Trois Rois” gebouwd zijn », en dat « de rechter niet vermag van ambtswege contractuele verbintenissen te wijzigen », zodat, volgens het arrest, er geen andere oplossing bestond dan de ontbinding uit te spreken;

dan wanneer het beginsel, waarop het arrest zich beroept niet het aan het arrest toegekend absoluut karakter heeft en het gematigd wordt door het beginsel van de uitvoering te goeder trouw, waarvan artikel 1184 B.W. een toepassing maakt door aan de rechter de macht te verlenen na te gaan of de ingeroepen niet-uitvoering of wanuitvoering een voldoende nadeel aan de tegenpartij veroorzaakt, en door hem ook de macht te verlenen het contract gebeurlijk met schadevergoeding te handhaven, zelfs zo de geleverde prestatie niet dezelfde is als deze die door de partijen werd overeengekomen, indien eruit geen groot nadeel kan voortvloeien, waaruit dient afgeleid te worden dat de rechter het recht heeft een contract in stand te houden, zelfs zo er uit een zekere wijziging van de verbintenissen van de partijen ontstaat;

dat, bijgevolg, door te weigeren na te gaan of, in onderhavig geval, de aangeboden uitvoering voor verweerders een voldoende nadeel zou medebrengen hetwelk de ontbinding zou rechtvaardigen en door zich te beperken om die ontbinding uit te spreken, zonder verder onderzoek, tot het vaststellen van het verschil tussen de aangeboden prestatie en die welke door partijen was overeengekomen, het Hof van Beroep de in het middel aangeduide wetsbepalingen geschonden heeft;

Overwegende dat verweerders zich bij een met aanleggers gesloten overeenkomst ertoe verbonden hadden aan de huurders van herbergen die hun toebehoren, de verplichting op te leggen uitsluitend bieren en wijnen in te kopen die voortkwamen van de door aanleggers geëxploiteerde brouwerij « Les Trois Rois », terwijl aanleggers de verbintenis aangingen de hoedanigheid en de prijs van de dranken naar verhouding van die van de concurrentie te bepalen, « het bier bovendien uitsluitend in de brouwerij „Les Trois Rois” diende gebrouwd te worden of voort te komen van elke onderneming die de activiteit van deze brouwerij zou voortzetten »; dat het Hof van Beroep op grond van artikel 1184 B.W. de ontbinding van bedoelde overeenkomst ten voordele van verweerders uitsprak om reden dat er in de brouwerij « Les Trois Rois » niet meer gebrouwd wordt en de geleverde bieren in de brouwerij Ixelberg vervaardigd worden;

Overwegende dat het bestreden arrest er op wijst dat de rechten van verweerders geschonden werden door de niet-uitvoering van de aan aanleggers opgelegde verbintenis en dat elk evenwicht tussen de wederkerige verbintenissen van partijen verbroken werd en dat daardoor de rechten van de verweerders geschonden werden; dat het beslist dat zulks volstaat om de ontbinding van de overeenkomst uit te spreken, zonder dat laatstgenoemden enige verantwoording moeten geven van het belang dat zij aan een rechtsgeldig bedongen prestatie hechten;

Overwegende dat iedere tekortkoming aan de bij overeenkomst aangegane verbintenissen nochtans niet noodzakelijk de ontbinding van de overeenkomst rechtvaardigt; dat het aan de rechter behoort na te gaan of de beweerde tekortkoming zwaarwichtig genoeg is om de gevorderde ontbinding uit te spreken; dat, door in het onderhavig geval te verzuimen zulks te doen, de rechter artikel 1184 B.W. geschonden heeft;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen :

Verbreekt het bestreden arrest;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerders tot de kosten;

Verwijst de zaak naar het Hof van Beroep te Brussel.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 24 april 1961.

Voorzitter : M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever : M. Wauters.

Advokaat-generaal : M. Dumon.

Wegverkeer. — Voorrang van rechts. — Opnieuw in beweging brengen van het voertuig na een stilstand. — Verlies van de voorrang ten opzichte van een andere bestuurder alleen wanneer deze laatste de manoeuvre heeft kunnen zien.

Zo de bestuurder, die de voorrang van rechts geniet en die na een stilstand zijn voertuig opnieuw in beweging brengt, het voordeel van die voorrang overeenkomstig de bepalingen van artikel 17 van het algemeen wegverkeersreglement ten opzichte van een andere bestuurder verliest, is dit principe enkel van toepassing wanneer die manoeuvre door die andere bestuurder kon gezien worden.

Bols t./ Smets.

Gelet op het bestreden vonnis, op 25 november 1960 door de Correctionele Rechtbank te Leuven in hoger beroep gewezen;

I. In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing over de publieke vorderingen :

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 15, 17, 17bis van de Wegcode, 1382 B.W., 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden vonnis, na in feite te hebben vastgesteld dat de kwestieuze aanrijding tussen de wagens van eiser en van verweerder plaats greep in de nabijheid van de aansluiting door twee wegen van gelijke belangrijkheid gevormd, dat verweerder kwam gereden van de weg die ten overstaan van eiser de prioriteit van rechts genoot doch dat hij gestopt had vooraleer de weg op te rijden waarop eiser reed, beslist heeft dat eiser verplicht was tweede verweerder te laten doorgaan en eiser veroordeeld heeft op straf- en burgerlijk gebied en deze beslissingen gestaafd heeft op de overweging dat eiser « de stilstand van verweerder niet eens had opgemerkt », zulks ten onrechte, omdat volgens artikel 17 van de Wegcode de bestuurder die zijn voertuig opnieuw in beweging brengt, de andere bestuurders moet laten doorgaan,

omdat het feit dat de andere bestuurders hem niet zien hebben stoppen alvorens zijn wagen opnieuw in beweging te brengen, hem van deze wettelijke verplichting niet ontlasten kan;

omdat bijgevolg verweerder van de prioriteit niet genoot en eiser niet wettelijk kon veroordeeld worden om reden dat hij hem niet had laten doorgaan;

Overwegende dat het bestreden vonnis beslist dat het ten onrechte is dat aanlegger de verklaring van verweerder inroept volgens welke deze laatste gestopt is vooraleer de Neringstraat op te rijden om er uit af te leiden dat hij zijn voorrang van rechts verloren had, en dat het die beslissing steunt op de omstandigheid dat aanlegger de stilstand van verweerder niet had opgemerkt;

Overwegende dat, zo de bestuurder die de voorrang van rechts geniet en die, na een stilstand, zijn voertuig opnieuw in beweging brengt, het voordeel van die voorrang overeenkomstig de bepalingen van artikel 17 van de Wegcode ten opzichte van een andere bestuurder verliest, dit principe enkel van

toepassing is wanneer die manoeuvre door de andere bestuurder kon gezien worden;

Overwegende dat het vonnis, dat niet vaststelt dat aanlegger de stilstand van verweerder niet heeft kunnen zien, doch enkel dat hij die stilstand niet heeft opgemerkt, zijn beslissing niet wettig rechtvaardigt;

Dat het middel gegrond is;

II. In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing over de burgerlijke vordering :

Overwegende dat de verbreking van de beslissing over de publieke vordering de verbreking van de beslissing over de burgerlijke vordering van verweerder met zich brengt;

Om die redenen :

Verbreekt het bestreden vonnis; beveelt dat melding van dit arrest zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerder tot de kosten;

Verwijst de zaak naar de Correctionele Rechtbank te Brussel, zetelende in hoger beroep.

RAAD VAN STATE

3e Kamer. — 24 november 1961.

Voorzitter : M. Somerhausen.

Raadsheren : M.M. De Bock en Van Bunnan.

Substituut-auditeur-generaal : M. Hoeffler.

Advokaat : Mr. De Bruyn.

Buitengewone schade. — Advies. — Billijkheid. — Zorgeloosheid of verkeerde speculatie.

Er is geen billijke reden voorhanden tot het geven van een gunstig advies in verband met een buitengewone schade, geleden wegens verlies van cliënteel wegens de verdwijning van een reeks huizen, noodzakelijk gemaakt door de verbreding van een kanaal, wanneer parlementaire besprekingen deze verbreking in het vooruitzicht hadden gesteld en er in hoofd van de schadelijder zorgeloosheid of een verkeerde speculatie is geweest.

Ceuppens t./ Belgische Staat (Minister van Openbare Werken).

Advies nr. 8983

Gezien het op 29 april 1960 ingediende verzoekschrift, waarbij Claude Ceuppens de Raad van State verzoekt « vast te stellen dat hij een buitengewone schade heeft geleden die op 353.963 frank kan worden berekend », ingevolge de op 22 februari 1958 bevolen onteigeningen, en « een gunstig advies uit te brengen in verband met de bedragen welke hij van de Belgische Staat vordert »;

Overwegende dat verzoeker, die het beroep van slager-spekslager uitoefent, zich op 1 augustus 1957 als zodanig heeft gevestigd te Oisquerq, rue du Pont, 47; dat de tegenpartij een twintigtal huizen heeft onteigend met het oog op de verbreding van het kanaal Brussel-Charleroi; dat volgens verzoeker tweeëndertig huisgezinnen, met zesenzeventig personen, de wijk hebben verlaten en dat er in de buurt nog slechts vierentwintig huisgezinnen, met vijfenveertig personen, overblijven; dat verzoeker betoogt, dat de vermindering van zijn cliënteel hem ertoe

genoopt heeft te verhuizen « te meer daar het gebouw dat hij huurde, na de werken van de rest van het dorp zal zijn afgezonderd en niet meer als handels-huis zal kunnen dienen »; dat hij om deze redenen op 2 januari 1960 van de tegenpartij een vergoeding van 353.963 frank heeft gevorderd, die hem bij brief van 14 april 1960 werd geweigerd;

Overwegende dat de tegenpartij betoogt, dat de Raad van State niet bevoegd is om zich uit te spreken over de eis tot schadeloosstelling betreffende het zogenaamde verlies van verzoekers handelsfonds ten gevolge van de werken, die door de Staat in de buurt van de handelsinrichting worden uitgevoerd;

Overwegende dat verzoeker hierop antwoordt, dat hij « zijn eis niet steunt op een schending van zijn rechten als aangelande noch op een fout die de Belgische Staat zou hebben begaan, maar dat hij alleen doet gelden dat zijn handelsbelangen — het verlies van zijn cliënteel — geschaad zijn ten gevolge van werken die de Staat heeft ondernomen in de buurt van zijn handelsinrichting »; dat verzoeker afziet van zijn verzoek om advies voor zover dit steunt op de moeilijke toegang tot het gebouw; dat de exceptie van onbevoegdheid niet opgaat;

Overwegende dat de tegenpartij betoogt, dat verzoeker, toen hij zich in 1957 vestigde, niet onwetend kan zijn geweest omtrent het feit dat spoedig werken tot modernisering van het kanaal Charleroi-Brussel zouden worden uitgevoerd; dat zij acht brieven overlegt van in de wijk gevestigde personen die bij haar inlichtingen hebben ingewonnen alvorens te bouwen of veranderingen te doen en, onder meer, een brief van 15 maart 1957 waarbij de vorige huurster van het door de verzoeker betrokken gebouw vroeg « of het huis al dan niet zou worden onteigend »; dat de tegenpartij op 28 maart 1957 heeft geantwoord: « Bedoeld gebouw schijnt niet in de onteigeningsstrook te vallen. Aangezien de studies zonder verwijl worden voortgezet, zal U omstreeks einde juli een definitief antwoord kunnen worden gegeven »;

Overwegende dat het verlies van klandizie voor een handelaar weliswaar een buitengewone schade kan zijn in de zin van artikel 7, § 1, van de wet van 23 december 1946, maar dat dan verondersteld is, dat de benadeelde handelaar zich niet door zijn vestiging in een te verbouwen wijk bij het overeenkomstig risico heeft neergelegd; dat in dit geval, de verzoeker die, alvorens zich in de rue du Pont, 47, te Oisquercq te vestigen, op 1.500 meter van het kanaal in het naburige dorp Samme woonde, niet in onwetendheid kon verkeren omtrent de spoedige uitvoering en de omvang van de werken; dat de verbreding van het kanaal in het parlement was besproken en dat de wet van 11 april 1957 houdende de begroting van buitengewone ontvangsten en uitgaven, bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 20 april, machtiging had verleend tot vastlegging van uitgaven voor één miljard frank voor « het programma der 1350 tonschepen » in het hoofdstuk waterwegen; dat verzoeker, gesteld dat de vorige huurster hem de haar door de tegenpartij verstrekte inlichtingen verborgen had gehouden, lichtzinnig heeft gehandeld door zelf geen inlichtingen in te winnen; dat verzoeker, gesteld dat hij kennis had gekregen van de brief van 15 maart 1957, de verbouwing van de wijk en de mogelijkheid dat hij een deel van zijn cliënteel zou verliezen, kon voorzien; dat het in geen van beide veronderstellingen billijk is, het herstel van een schade die het gevolg is hetzij van zorgeloosheid, hetzij van een verkeerde speculatie, ten laste van de Staat te leggen;

Uitspraak doende wij wege van advies :

Besluit :

Artikel 1 : Het beroep is verworpen.

HOF VAN BEROEP TE GENT

5e Kamer. — 16 juni 1961.

Voorzitter : M. Maraite.

Raarsheren : M.M. De Vreese en Vanparijs.

Advocaat-generaal : M. Dehoo.

Advocaten : Mrs. Bouckaert (Waregem) en Verschoore (Gent).

Bezoekrecht. — Geschil niet samengaannde met echtscheiding of scheiding van tafel en bed. — Vordering van de grootouders tegen de vader van het kind. — Enig artikel, § VI wet van 25 oktober 1919. — Staat van de personen. — Begrip. — Bezoekrecht op zich zelf valt buiten dit begrip. — Vonnis gewezen door kamer met drie rechters. — Geen voorafgaand advies van het openbaar ministerie. — Geen oorzaak van nietigheid.

Wanneer de vordering betreffende de uitoefening van het bezoekrecht niet samengaat met een vordering tot echtscheiding of scheiding van tafel en bed, doch verloopt tussen de vader van het kind en de grootouders, behoort het bezoekrecht op zichzelf niet tot de staat van de personen, zoals deze dient verstaan te worden in het raam van het enig artikel-§VI der wet van 25 oktober 1919, vervangen door het enig artikel der wet van 12 mei 1937. In deze wettekst werd het begrip « staat van de personen » niet in zijn brede betekenis opgevat, vermits het anders de voogdij en de ontzetting zou omvat hebben, en het dienvolgens geen zin had, naast de staat van de personen, de voogdij en de ontzetting te vermelden als iets dat onder het eerste begrip niet viel; nu voormeld §VI uitdrukkelijk melding maakt van de voogdij en de ontzetting als iets afzonderlijk, bestaande naast de staat van de personen, dient aanvaard te worden dat de ouderlijke macht, en meteen het op zich zelf behandeld bezoekrecht, buiten het begrip vallen van de staat van de personen zoals bedoeld bij voornoemd §VI.

Derhalve is, inzake zodanig geschil, met geen oorzaak van nietigheid behebt, het vonnis gewezen door de kamer met drie rechters van de rechtbank van eerste aanleg, zonder dat het openbaar ministerie vooreerst ter openbare rechtszitting in zijn advies gehoord werd.

De Munster t./ Deduytschaever en Cnудde.

Gehoord partijen in hun middelen en besluiten;

Gezien de stukken, o.m. de uitgifte van het aangevochten vonnis, verleend door de Rechtbank van eerste aanleg te Kortrijk op 4 november 1960;

Overwegende dat het hoger beroep regelmatig is naar tijd en vorm;

Overwegende dat het geschil gaat om het bezoekrecht over De Munster Christa, die volgens de dagvaarding thans nagenoeg twee jaar oud zijn zou, en verloopt tussen de vader van het kind en de grootouders langs moederszijde;

1) Overwegende dat appellant ten onrechte opwerpt

dat het aangevochten vonnis nietig is omdat het werd verleend zonder dat het Openbaar Ministerie zijn advies had uitgebracht ;

dat immers het onderwerpelijk geschil niet samen gaat met een vordering tot echtscheiding of scheiding van tafel en bed; dat het bezoekrecht op zichzelf niet behoort tot de staat van de personen zoals hij dient verstaan te worden in het raam van artikel VI van de wet dd. 25 oktober 1919 ;

dat het begrip « staat van de personen » aldaar niet in zijn brede betekenis werd opgevat, vermits het anders de voogdij en de ontzetting zou omvat hebben en het dienvolgens geen zin had, naast de staat van de personen, te vermelden de voogdij en de ontzetting als iets dat onder het eerste begrip niet viel ; dat, nu voormeld art. VI uitdrukkelijk melding maakt van de voogdij en de ontzetting als iets afzonderlijk, bestaande naast de staat van de personen, dient aanvaard te worden dat de ouderlijke macht, en meteen het op zichzelf behandeld bezoekrecht, vallen buiten het begrip van de staat van de personen zoals bedoeld bij voornoemd art. VI ;

dat, waar daarenboven het vonnis door een kamer met drie rechters geveld werd, geen noodzakelijkheid bestond tot het uitbrengen van advies van het Openbaar Ministerie ;

2) Overwegende dat appelland zich niet verzet tegen de erkenning van het bezoekrecht op zichzelf, doch enkel hiertegen dat dit bezoekrecht zou uitgeoefend worden ten huize van geïntimeerden en buiten de aanwezigheid van derden ;

dat hij, om zijn verzet te staven, een reeks feiten aanhaalt welke zouden moeten aantonen, dat het kind bij « geïntimeerden niet veilig zijn zou » ;

Overwegende dat sommige van de hoofdzakelijk tegen de grootvader aangehaalde feiten dermate erg zijn — bv. in dronken toestand een broodmes bij zich dragen en daarmee de personen die ontmoet worden bedreigen, slagen aan zijn dochter die hierdoor verplicht werd het huis te verlaten en « de nacht buiten onder de blote hemel door te brengen, herhaaldelijk zijn dochter met een broodmes achternazitten en poging ze in de Leie te werpen — dat hun bestaan aan de politie niet zou hebben kunnen ontsnappen en onvermijdelijk tot een vaststelling en proces-verbaal moest aanleiding geven ;

dat appelland geen gewag maakt van een vaststelling door de politie, alhoewel het hem mogelijk moest zijn over de ingeroepen feiten officiële bescheiden over te leggen indien zij zich hadden voorgedaan ; dat, meer nog, geïntimeerden een uitvoerig attest overleggen van de burgemeester van Olsene waar de feiten zich zouden hebben voorgedaan ; dat dit attest zonder meer lovend is voor geïntimeerden, hetgeen onmogelijk zou zijn indien de aangehaalde feiten ook maar enigszins met de werkelijkheid strookten ;

dat het bovendien ondenkbaar is dat, indien de feiten zich hadden voorgedaan, appelland hierover in eerste aanleg geen woord zou gerept hebben ; dat appelland zich ertoe beperkte voor de eerste rechter aan te voeren dat er onenigheid bestond tussen hem en geïntimeerden sedert het overlijden van zijn echtgenote op 14 mei 1960, dat hij daartoe geen aanleiding gegeven had en dat zij alle bezoek geweigerd hadden ;

dat de feiten, welke zich zouden voorgedaan hebben in verband met de onenigheid tussen appelland en geïntimeerden wegens hun verzet tegen het huwelijk van hun dochter met appelland, helemaal niet zouden bewijzen dat er thans gevaar bestaat voor het kind

bij de uitoefening van het bezoekrecht ten huize van geïntimeerden ;

dat de attesten, voorgebracht door geïntimeerden over de opvoeding en de verzorging van hun dochter — waarvan niets aantoonde dat zij, waar ook, de waarheid zouden te kort doen, wijzen op een behoorlijke opvoeding en verzorging door geïntimeerden aan hun dochter besteed ;

Overwegende dat de door appelland ingeroepen feiten dienvolgens ofwel als ontoereikend ofwel als dermate onwaarschijnlijk voorkomen dat op het bewijsofferte niet kan ingegaan worden ; dat zulks enkel tot nutteloze vertraging van de procedure zou kunnen leiden ;

Overwegende dat mag aangenomen worden dat het regelmatig en niet te veelvuldig contact van het kind met zijn grootouders van moederszijde zal bijdragen tot zijn morele ontwikkeling en opvoeding, vooral nu zijn moeder gestorven is ;

dat, gelet op de felle onenigheid tussen appelland en geïntimeerden, het onmogelijk is het bezoekrecht te laten uitoefenen ten huize van appelland ;

dat de regeling van het bezoekrecht, welke door de eerste rechter werd uitgestippeld, in alle opzichten voldoet ;

Om deze redenen :

Het Hof,

wijzend op tegenspraak,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935 ;

Gehoord in openbare rechtszitting advocaat-generaal De Hoon in zijn gedeeltelijk eensluidend advies ;

alle andere of meer omvattende besluiten als niet gegrond verwerpend, o.m. die strekkend tot nietigheid van het aangevochten vonnis ;

Verklaart appelland ontvankelijk, doch niet gegrond in zijn hoger beroep ;

Bevestigt dienvolgens het aangevochten vonnis in al zijn beschikkingen ;

Veroordeelt appelland tot de kosten van de aanleg ;

Beveelt de afscheiding der kosten op het hoger beroep gevallen ten bate van Mr Dubois, pleitbezorger die ter terechtzitting van heden bevestigt het grootste deel derzelfde te hebben voorgeschoten.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUGGE

Kortgeding. — 20 februari 1962.

Voorzitter : M. F. Kesteloot.

Advokaten : Mrs. Dewulf en De Grave.

Uitvoerend beslag. — Gereedschap van een ambachtsman.

Een taxiwagen kan niet aangezien worden als het gereedschap van een ambachtsman nodig bij zijn persoonlijk bedrijf.

Een taxiwoerder is geen ambachtsman, in de zin voorzien bij artikel 592 W.B.R., doch een aannemer van vervoer van personen en bijgevolg een handelaar.

Een autowagen heeft trouwens een te grote waarde om als gereedschap te worden aangenomen.

Stubbe t./ Gielis en Opsomer.

Aangezien eiser na ter zitting van inleiding te zijn verschenen, ter zitting gesteld voor pleidooien niet

verschenen is, dat eerste verweerster de verzaking van eiser niet aanvaardt;

Aangezien tweede verweerster op geen van beide voormelde zittingen verschenen is;

Overwegende dat bij vonnis van deze rechtbank, op 9-12-1961 tussen partijen gewezen op beroep en bij herziening van een vonnis van de Vrederechter van het kanton Oostende op 16 mei 1961, eiser veroordeeld werd om aan verweerster te betalen, als onderhoudsgeld de som van 4.000 F per maand van 1 april 1961 af en daarbij voor de kledijkosten van de zoon, een som van 7.376 fr.;

Dat dit vonnis aan eiser werd betekend op 8 januari 1962 en dat eindelijk, ter uitvoering van dit vonnis, op verzoek van verweerster, bij exploit van deurwaarder E. Opsomer, op 26 januari 1962 een personenwagen merk « Plymouth » aan eiser toebehorende in beslag genomen werd met melding dat het in beslag genomen voorwerp op 8 februari 1962 zou verkocht worden;

Overwegende dat eiser, bewerende dat deze inbeslagneming strijdig is met artikel 592 nr. 6 W.B.R., dat bepaalt dat de gereedschappen van ambachtslieden, nodig bij hun persoonlijk bedrijf, niet in beslag mogen genomen worden, verweerster bij exploit van 7 februari 1962, voor deze rechtbank deed dagvaarden ten einde te horen zeggen dat de inbeslagneming van zijn taxivoertuig ongeldig is en moet opgeheven worden, en ten einde verweerster te horen veroordelen tot betaling van een schadevergoeding van 5.000 fr.;

Dat eiser bij exploit van 8 februari 1962 verweerster en de instrumenterende deurwaarder in kortgeding dagvaardde ten einde de schorsing te horen bevelen van de gerechtelijke verkoping van zijn in beslag genomen wagen tot na uitspraak ten gronde door deze rechtbank op de dagvaarding van 7 februari 1962;

Overwegende dat over het uitvoeringsbezwaar door eiser opgeworpen, de rechter in kortgeding bevoegd is niet alleen op grond van artikel 806 W.B.R., dat hem onder meer in algemene termen bevoegdheid toewijst, wanneer er bij voorraad uitspraak moet gedaan worden over moeilijkheden betreffende de tenuitvoerlegging van een vonnis, doch ook en vooral op grond van artikel 607 W.B.R., dat speciaal inzake uitvoerend beslag verklaart dat er bij kortgeding uitspraak zal gedaan worden over bezwaren van de beslagene;

Overwegende dat ten aanzien van deze bijzondere bevoegdheid, de dringende noodzaak niet als een voorwaarde van bevoegdheid voorkomt en dan ook zonder belang is (Van Lennep, Het Kortgeding, blz. 179 en 180, 231, 272 en 273);

Overwegende dat de taxiwagen van eiser niet kan aangezien worden als het gereedschap van een ambachtsman nodig bij zijn persoonlijk bedrijf;

dat eiser geen ambachtsman is, in de zin voorzien bij artikel 592 W.B.R., doch een aannemer van vervoer van personen en bijgevolg een handelaar (Fredericq, Dr. Com. B deel I, nr. 41);

Dat een autowagen trouwens een te grote waarde heeft om als een gereedschap te worden aangenomen; en dat aldus werd gevonnist dat het paard en de kar van een vervoerder of van een molenaar terecht in beslag genomen werden (Pand. belges, Saisie, exécution nrs. 190-198, R.P.D.B., Saisie, exécution nr. 154);

dat de bepalingen van artikel 592 W.B.R. beperkend dienen uitgelegd te worden (R.P.D.B. saisie, exécution, nr. 113);

Overwegende bijgevolg dat eiser niet gegrond is in zijn vordering strekkende tot schorsing van de ge-

dwongen verkoping van zijn aangeslagen personenwagen;

Wij, Ferdinand Kesteloot, voorzitter der Rechtbank van Eerste Aanleg, zetelend in Kortgeding;

Verlenen verstek tegen eiser en tweede verweerster; Verklaren ons bevoegd;

Verklaren de vordering niet gegrond en verwijzen eiseres in de kosten van het geding.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE TONGEREN

29 maart 1962.

Voorzitter : M.M. Frère.

Rechters : M.M. A. Schiepers en L. Meers,
Advokaten : Mrs. Knops, Knapen, Aerts en Humblé.

1. Pastoor-Minderbroeder. — Geen gemandateerde of aangestelde van de Paters Minderbroeders.
2. Tegenstrijdige thesissen volgehouden voor de Rechtbank. — Roekeloos en tergend geding.
3. Hoofdeis - exceptio obscuri libelli - nietigheid van de dagvaarding. — Derhalve tegeneis wegens roekeloos en tergend geding niet ontvankelijk.

1. *Het is tegenstrijdig vol te houden dat een verweerster, bij het afsluiten ener overeenkomst zou gehandeld hebben als gemandateerde en als aangestelde van een ander verweerster.*

2. *Het volhouden van tegenstrijdige thesissen voor de Rechtbank heeft een roekeloos en tergend karakter.*

3. *Artikel 61, 3° van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging voorziet de beknopte uiteenzetting der ingeroepen middelen in de dagvaarding.*

Eenvoudige bevestiging van een feitelijke toestand in de dagvaarding laat niet toe te weten op welke middelen de eis gesteund is.

De exceptio obscuri libelli is gegrond.

Wanneer de Rechtbank, wegens die exceptie, de dagvaarding nietig verklaart in zoverre zij gericht is tegen een verweerster, kan zij de tegeneis van die verweerster, hoofdens roekeloos en tergend geding, niet ontvangen.

Bouwerij De Gheest t./ Thewissen, Paters Minderbroeders, Brouwerij van Haacht.

Gezien de stukken van het geding en namelijk de inleidende dagvaardingen van deurwaarder Wagemans te Tongeren, Coppens te St.-Truiden en Ringelé te Haacht, respectievelijk van 25 november, 13 december en 19 november 1960;

Overwegende dat de eis van aanlegster ertoe strekt :

1) eerste verweerster te horen veroordelen tot naleving van het contract van 20 mei 1958 met verplichting in eender welke zaal van het parochiaal complex de producten van aanlegster te verkopen met verbod van verkoop van andere producten en tot betaling ener schadevergoeding van 50.000 F wegens inbreuk op het contract van 20 mei 1958;

2) tweede verweerster te horen veroordelen in haar hoedanigheid van burgerlijk verantwoordelijke voor eerste verweerster solidair met deze en het vonnis aan tweede verweerster gemeen te horen verklaren;

3) derde verweerster solidairlijk te horen veroordelen samen met eerste en tweede verweerders en haar verbod te horen opleggen haar producten te verkopen in welke zaal ook van het parochiaal complex;

1. Betreffende de eis ingesteld tegen eerste verweerder en de tegeneis van deze laatste.

Overwegende dat aanlegster enerzijds beweert dat eerste verweerder bij het afsluiten der overeenkomst van 20 mei 1958 zou gehandeld hebben als gemandateerde van tweede verweester terwijl zij anderzijds volhoudt dat eerste verweerder gehandeld zou hebben als zijnde een aangestelde van tweede verweester, dewelke dan ook bij toepassing van artikel 1384 Burg. Wetboek burgerlijk verantwoordelijk voor haar aangestelde zou dienen verklaard te worden;

Overwegende dat deze beide door aanlegster aangehaalde thesissen tegenstrijdig zijn;

Dat daarenboven, zo aanlegster volhoudt dat eerste verweerder terzake opgetreden is hetzij als gemandateerde, hetzij als aangestelde van tweede verweester het aan haar behoort hiervan het formele bewijs te leveren;

Dat dit bewijs door aanlegger nochtans geenszins geleverd wordt en het door haar ingeroepen schrijven uitgaande van eerste verweerder zelf en gedagtekend van 30 november 1959, geenszins als een voldoende bewijs kan worden aangezien vermits dit schrijven geenszins vermeldt dat bij het afsluiten der overeenkomst van 20 mei 1958 eerste verweerder opgetreden is hetzij als gemandateerde, hetzij als aangestelde van tweede verweester;

Overwegende dat derhalve dient aangenomen te worden dat eerste verweerder zich door de overeenkomst van 20 mei 1958 persoonlijk verbonden heeft tegenover aanlegster;

Overwegende dat uit de bewoordingen van gezegde overeenkomst van 20 mei 1958 duidelijk blijkt dat deze overeenkomst enkel en alleen betrekking heeft op de dan bestaande parochiezaal en dit contract derhalve geenszins kan toepasselijk zijn op de verkoop van bieren gedaan in een zaal die op datum van 20 mei 1958 niet bestond en eerst veel later werd gebouwd en in gebruik genomen;

Overwegende dat het totaal zonder belang is of deze beide zalen in feite een enkel complex vormen of toebehoren aan een en dezelfde eigenaar en dit destemee daar deze eigenaar in ieder geval niet eerste verweerder is;

Overwegende dat aanlegster thans weliswaar beweert doch geenszins bewijst dat de oude parochiezaal in feite door de nieuwe zaal werd vervangen;

Dat inderdaad het feit dat de oude parochiezaal tijdelijk als schoollokaal werd ingericht geenszins bewijst dat deze zaal als dusdanig niet meer zou gebruikt geweest zijn;

Dat ten andere uit de door eerste verweerder bijgebrachte facturen blijkt dat behoudens een korte onderbreking, aanlegster steeds verder gegaan is met het doen van leveringen;

Overwegende dat door de vaststellingen gedaan door deurwaarder Wagemans te Tongeren op datum van 21 maart 1960 geenszins bewezen is dat eerste verweerder in gebreke zou zijn gebleven de door hem aangegane verbintenissen na te leven;

Dat inderdaad uit voormelde vaststelling gebleken is dat in de eigenlijke parochiezaal waarop de gesloten overeenkomst alleen betrekking heeft, enkel en alleen bieren en reclamen van aanlegster voorhanden waren;

Overwegende dat de eis van aanlegster tegen eerste verweerder derhalve ontvankelijk is doch ongegrond;

Overwegende dat eerste verweerder bij tegeneis een schadevergoeding vordert van 1.500 F wegens tergend en roekeloos geding;

Dat rekening gehouden met de tussen partijen afgesloten overeenkomst en de aard der thans bestaande betwistingen het ingestelde geding niet als tergend of roekeloos kan worden bestempeld;

Dat deze tegeneis dan ook ontvankelijk is doch ongegrond.

2. Betreffende de eis ingesteld tegen tweede verweester en de tegeneis van deze laatste.

Overwegende dat zoals reeds hoger werd gezegd, aanlegster beweert dat eerste verweerder, bij het afsluiten der overeenkomst van 20 mei 1958, gehandeld heeft hetzij als gemandateerde, hetzij als aangestelde van tweede verweester doch dat aanlegster totaal in gebreke blijft zowel de ene als de andere van deze tegenstrijdige thesissen te bewijzen;

Dat de eis ingesteld tegen tweede verweester dan ook ontvankelijk is doch ongegrond;

Overwegende dat tweede verweester bij tegeneis een schadevergoeding vordert van 2.500 F wegens tergend en roekeloos geding;

Overwegende dat rekening gehouden enerzijds met de afwezigheid terzake van enig ernstig bewijs en anderzijds de gans tegenstrijdige thesissen volgehouden door aanlegster, de eis ingesteld tegen tweede verweester wel degelijk een tergend en roekeloos karakter vertoont, zodat deze tegeneis ontvankelijk is en volledig gegrond, het gevorderde bedrag geenszins overdreven zijnde.

3. Betreffende de eis ingesteld tegen derde verweester en de tegeneis van deze laatste.

Overwegende dat derde verweester in de eerste plaats de exceptio obscuri libelli inroept;

Overwegende dat deze opwerping gegrond is;

Dat inderdaad art. 61 3° Wetb. Burg. Rechtspleging voorziet dat de inleidende dagvaarding de beknopte uiteenzetting der ingeroepen middelen moet bevatten;

Dat nochtans de inleidende dagvaarding voor wat betreft de eis ingesteld tegen derde verweester geen enkel middel bevat vermits aanlegster zich ertoe beperkt te vermelden dat eerste verweerder zijn parochianen samenbrengt in de parochiezaal waar hij de bieren en producten van de brouwerij Haacht verkoopt in stede van deze van aanlegster;

Dat deze eenvoudige bevestiging van een feitelijke toestand geenszins toelaat te weten op welke middelen de eis van aanlegster tegen derde verweester gesteund is;

Overwegende dat de inleidende dagvaardiging in zoverre zij gericht is tegen derde verweester dan ook nietig dient verklaard wegens obscuri libelli;

Overwegende dat derde verweester bij tegeneis een schadevergoeding vordert van 5.000 F wegens tergend en roekeloos geding;

Dat gezien de nietigheid der dagvaarding op hoofd-eis deze tegeneis niet ontvankelijk is (Zie Rép. Prat. du Droit Belge V° Demande reconventionnelle n° 27);

Gezien artt. 2, 30 tot 37 en 41 der wet van 15 juni 1935;

Om deze redenen:

De Rechtbank, statuerende op tegenspraak, Verklaart de eis van aanlegster in zoverre hij gericht is tegen eerste en tweede verweerders ontvankelijk doch ongegrond;

Dienvolgens wijst haar ervan af en veroordeelt haar tot de kosten van deze eisen ;

Verklaart de dagvaarding van aanlegster in zoverre zij gericht is tegen derde verweerster nietig wegens het principe obscuri libelli en veroordeelt aanlegster tot de kosten van haar eis tegen derde verweerster ;

Uitspraak doende aangaande de tegeneisen ;

Verklaart de tegeneis van eerste verweerster ontvankelijk doch ongegrond ;

Dienvolgens wijst hem ervan af en veroordeelt hem tot de kosten van deze tegeneis ;

Verklaart de tegeneis van tweede verweerster ontvankelijk en gegrond ;

Veroordeelt aanlegster te betalen aan tweede verweerster, wegens tergend en roekeloos geding een schadevergoeding van 2.500 F samen met de gerechtelijke intresten op de som en de kosten van deze tegeneis ;

Verklaart de tegeneis van derde verweerster niet ontvankelijk en veroordeelt deze laatste tot de kosten van deze tegeneis.;

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

22 januari 1962.

Voorzitter : M. Goris.

Referendaris : M. Beckers.

Advokaten : Mrs. Lebacq, van Lith de jeude, Lilar en D'Hondt.

1. Bevoegdheid van de voorzitter van de Rechtbank van Koophandel inzake ongeoorloofde mededinging (K.B. 23 december 1934). — Vereisten. — Verkoop beneden contractueel opgelegde prijzen levert in se geen quasi-delict op.

2. Voortverkoop van koopwaren tegen opgelegde prijzen. — Beperkingen.

1. Het K.B. van 23 december 1934 geldt slechts ten aanzien van quasi-delictuele fouten buiten elke contractuele verbintenis. De verkoop beneden een contractueel opgelegde prijs levert op zichzelf geen quasi-delict op.

De voorzitter van de Rechtbank van Koophandel, zetelend zoals in kortgeding, is niet bevoegd om over een vordering tot ophouding in verband met contractuele tekortkomingen te beslissen.

2. Opgelegde prijzen mogen in geen geval de voortverkoper blootstellen aan inbreuken op de wetsbepalingen terzake van woekerprijzen en op de artt. 85 en 86 van het verdrag der Europese Economische Gemeenschap.

P.V.B.A. Ets. Novelco t./ N.V. Le Grand Bazar d'Anvers et N.V. Super Bazars.

Gezien de geboekte inleidende dagvaardingen op 16 en 16 november 1961 betekend;

Aangezien de eis onontvankelijk is;

Aangezien inderdaad het Koninklijk Besluit van 23 december 1934 enkel en alleen van toepassing is in gevallen van quasi-delictuele fouten buiten elke contractuele verbintenis ten laste van derden aangegaan (Hof van Verbreking 25 nov. 1943; Rechtb. van Kooph. Antw. Kortgeding 2 juli 1955);

Aangezien de verkoop onder een contractuele opgelegde prijs op zichzelf geen quasi delict is, zodat geen

vordering in ophouding kan ingesteld worden op grond van die verkoop;

Aangezien dezelfde rechtbank beslist dat de Voorzitter der Rechtbank van Koophandel, zetelend zoals in kortgeding onbevoegd is om over contractuele tekortkomingen te beslissen;

Aangezien anderzijds de eis eveneens onontvankelijk is om reden dat aanlegster en verweersters geen mededingers zijn in de zin van de wet en zich niet tot hetzelfde klienteel richten;

Aangezien inderdaad N.V. Grand Bazar en N.V. Super-Bazars kleinhandelaars zijn die rechtstreeks verkopen aan het publiek en de feitelijke vereniging « Onderdeeldheid Grand Bazar - Super-Bazars » een feitelijke vereniging is van de eerste twee voornoemde verweersters; dat aanlegster als handelaarster geen betrekking heeft met het publiek en volgens haar eigen beweringen een recht heeft op alleenverkoop en verkoop, dus als concessionair optreedt;

Aangezien bijgevolg dit verschil in hoedanigheid de vordering in ophouding uitsluit (Kortgeding, Rechtb. v. Kooph. Antwerpen 12 maart 1959 - 9 juli 1959);

Aangezien in pleidooien aanlegster tevens beweerd heeft dat de opgelegde prijzen niet door de producent maar wel en enkel en alleen door haarzelf opgelegd worden;

Aangezien aanlegster de door haar opgelegde prijzen zelf niet eerbiedigt en het inderdaad voorkomt uit de oorspronkelijke facturen van verweersters dat zij op de aankoopprijs 13 % kortingen ontvangen van aanlegster, kortingen die niet toegestaan worden aan andere detail verkopers;

Aangezien hieruit voortspruit dat de door aanlegster opgelegde prijzen een zodanige winstmarge tussen aankoop- en verkoopprijs uitmaken dat zij verweersters blootstellen aan inbreuk op de woekerprijzen en aan de overtreding van art. 85 en 86 Verdrag Europese Economische Gemeenschap (Belg. Staatsbl. 25 december 1957);

Om deze redenen,

Melding makend dat de beschikkingen van artikel 2 van de Wet van 15 juni 1935 in acht genomen werden; Zetelend zoals in kortgeding, bij toepassing van het Kon. Besluit n° 55 van 23 december 1934, verklaren de eis niet ontvankelijk;

Wijzen aanlegster ervan af en veroordelen haar tot de kosten van het geding.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE GENT

3e kamer. — 22 maart 1962.

Voorzitter : M. Aug. Taevernier.

Rechters : MM. R. Wyckaert en J. d'Udekem d'Acoz.

Referendaris : M. A. Van Hauwermeiren.

Advokaten : Mrs. Dobbelaere en J. Eeckhout.

Verplichte aansprakelijkheidsverzekering. — Verjaring.

Sedert de wet van 1 juli 1956 verjaart de rechtstreekse vordering van het slachtoffer tegen de verzekeraar met drie jaar, zelfs wanneer de vervolging op strafgebied tegen de dader reeds verjaard is met één jaar.

Vranckx t./Verenigde Meesters.

Gezien de dagvaarding van 22 januari 1962 en de andere stukken;

Overwegende dat de vordering voor doel heeft de verweerster te doen veroordelen tot het betalen van 39.653 frank meer de vergoedende intresten vanaf 6 juni 1960 meer de gerechtelijke intresten en de kosten, ten titel van schadevergoeding ingevolge een verkeersongeval te Aalter op 6 juni 1960 waarin de zoon van de verzekerde van verweerster, de heer Fermijn Gabriel, werd betrokken;

Overwegende dat de verweerster de verantwoordelijkheid van de geleider niet betwist; dat overigens de fout van de zoon van de verzekerde reeds beschreven wordt in het Arrest van het Hof van Beroep te Gent dd. 9 december 1961 zoals volgt: « Overwegende dat Fermijn, die de ruimte aan zijn rechterzijde onbenut liet, op de linkerhelft van de rijbaan is terechtgekomen » enz. ...;

Overwegende dat de heer Vranckx aan het stuur van zijn personenwagen Citroën te Aalter in de Statiestraat van de Markt kwam en in de richting van het station reed; dat hij de tegen de trottoirrand stationerende Volkswagen van zekere heer Van Ruymbeke voorbijreed zonder nochtans de middenas van de baan naar links te hebben overschreden; dat hij aangereden werd door de personenwagen Taunus bestuurd door de heer Fermijn, die de middenas van de baan wél had overschreden en op de aan de eiser voorbehouden rijstrook kwam te rijden; bewijs daarvan: de schets opgemaakt door de verbalisanten, en het feit dat het rechtervoor- en achtergedeelte van zijn wagen, die 1,65 m breed is, onderscheidenlijk op 3,70 m en 2,55 m van de rechterboord der 7,50 m brede rijbaan stond opgesteld, na de botsing. Zodat men vaststelt dat de linkervoorhoek van zijn wagen zich op $(2,70 + 1,65 \text{ m.}) = 5,35$ meters, en de linkerachterkant op $(2,55 + 1,65 \text{ m.}) = 4,20$ meters van de rechterkant van de rijbaan bevond, in zijn rijrichting gezien. Dat de wagen van de heer Fermijn dus ruim zich over de helft van de rijbaan bevond $(7,50 : 2 = 3,75 \text{ m})$;

Overwegende dat ook het bedrag der schade niet betwist wordt;

Overwegende echter dat de verweerster tegenwerpt dat de vordering verjaard is, daar het ongeval dagtekent van 6 juni 1960 en dat de dagvaarding betekend werd op 22 januari 1962, en vermits de wet van 1 augustus 1899 op de Politie van het verkeer in art. 7 beschikt dat de vordering verjaard is wanneer meer dan een jaar verlopen is tussen die beide gebeurtenissen;

Overwegende echter dat de eiser zijn vordering steunt op de wet van 1 juli 1956 (verplichte verzekering van de burgerlijke verantwoordelijkheid in zake autovoertuigen, art. 6 en 7) waarin bedongen wordt dat de verzekering een rechtstreeks recht doet ontstaan ten laste van de verzekeraar;

Overwegende dat krachtens art. 10 van dezelfde wet iedere vordering van de benadeelde persoon tegen de verzekeraar verjaart met drie jaar te rekenen vanaf het schadeberokkenend feit;

Overwegende dat het vaststaat dat nog geen drie jaar verlopen zijn sedert 6 juni 1960;

Overwegende dat de verweerster pleit dat het slachtoffer of zijn gesubrogeerde slechts rechtstreeks mag optreden tegen de verzekeraar in de mate dat deze gehouden is, in de grenzen van het verzekeringscontract tot de uitvoering van de tegen de verzekerde uitgesproken veroordeling en op de sommen door deze verschuldigd; dat de verweerster steunt op een Arrest van Brussel dd. 23 februari 1957, J.F. 336, Pas. II, 191, en op een vonnis van de H.R. van Brugge dd. 12 juli 1956, B.A., blz. 766;

Overwegende echter dat de rechtsleer en de rechtspraak sedertdien hebben aangenomen dat de verjaring inzake de vordering tegen de verzekeraar niet overeenstemt met de verjaring in strafzaken;

Zie « Assurance obligatoire » door Cassart Bodson en Pardon, blz. 179 en noot 1, blz. 180: « ... ainsi donc désormais l'action contre l'assureur et l'action contre son assuré ne se prescrivent plus dans les mêmes délais, à moins qu'ils s'agisse d'un accident ayant entraîné des blessures. On aurait pu se demander si l'action contre l'assureur ne devait pas se cliquer sur la prescription de l'action pénale, mais la commentaire de la Commission Benelux, Chambre, Doc. parl. session ordinaire 1951-1952 (1953-1954) rapport n° 379 sub. art. 10 ne permet aucun doute à cet égard; une telle prescription n'empêchera pas la personne lésée d'agir contre l'assureur tant que le délai de 3 ans ne sera pas écoulé. Le conseil d'Etat avait d'ailleurs attiré l'attention sur le danger de ces divers délais de prescription dans son avis du 2 mars 1955 (Chambre, Doc. parl. session ordinaire 1954-1955 projet de loi n° 351) - I. La personne lésée, victime d'une simple collision entre deux automobilistes, pourra assigner l'assureur de son adversaire, alors que, par contre, l'auteur de cet accident aurait pu lui opposer l'extinction de son obligation par la prescription ».

Overwegende dat in het verslag van de Benelux Commissie (Pasinomie 1956, blz. 485) te lezen staat dat, al mocht de strafvordering en de burgerlijke vordering die er onafscheidbaar van is, verjaard zijn ten opzichte van de verzekerde door een termijn die minder is dan 3 jaar, zoals het geval is inzake van verkeer, dan nog zou de schadelijde persoon het recht hebben zich te richten tot de verzekeraar, zolang de termijn van 3 jaar niet verlopen is;

Aangezien de heer Vrederechter van het 2° kanton van Brussel deze zienswijze heeft bekrachtigd in een vonnis dd. 23 december 1959, Soyer c/ Le Secours de Belgique R.C.A.R. 6442;

dat op zijn beurt, de heer Vrederechter van het 3° kanton van Brussel, op 14 mei 1960 zich in dezelfde zin heeft uitgesproken (Journ. Trib. 25 september 1960, blz. 546) R.G.A.R. 1961, 6628;

« L'article 10, § 1^{er} de la loi du 1 juillet 1956 est clair et formel; il n'est pas en opposition avec la règle édictée par l'article 7 de la loi du 1 août 1899; la portée de ce dernier article est d'interdire que l'auteur d'une infraction de roulage soit poursuivi au pénal ou au civil après l'expiration d'un an, à partir des faits; que cette disposition n'est pas violée par la simple constatation, après le délai fixé, de la faute commise par cet usager, dès que cette constatation ne sert pas de fondement à des poursuites répressives, ou à une action civile dirigée contre lui personnellement »;

dat de Rechtbank van Koophandel te Brussel, 13° kamer, van 23 april 1960 (R.G.A.R. 1960, 6530 en 6552) dezelfde weg is opgegaan;

« Le fondement de l'action intentée sur base d'une infraction de roulage n'est pas le même que celui de l'action intentée sur base de la loi du 1 juillet 1956 sur l'assurance obligatoire. La première action trouve son fondement dans la responsabilité personnelle de l'auteur de l'infraction, tandis que la seconde est fondée sur une obligation légale, créent une responsabilité directe dans le chef de l'assureur de l'auteur présumé du fait ayant causé de dommage. Les deux actions sont distinctes et indépendantes. L'action de la victime contre l'assureur ne se prescrit que par 3 ans, alors même que le dommage résulte d'une infraction de roulage et que celle-ci est prescrite ». Zie

in dezelfde zin : Kooph. Gent, 3^e kamer, 19 oktober 1961, J.T. 1962, blz. 30; J. P. Liège, 2^e chambre, 22 oktober 1959, R.G.A.R. 6516, J.P. 62; J.P. Liège 22 décembre 1959, J.C. Liège 1959, 60, 246; Kooph. Brussel, 12^e Kamer, 26 april 1960, R.G.A.R. 6585; Civ. Bruxelles, 10 janvier 1961, R.G.A.R. 1961, 6627;

Overwegende dat het door de verweerster aangehaalde arrest en het vonnis van de H.R. van Brugge niet steunen op de wet van 1956, maar op de wet van 24 mei 1937;

Overwegende dat waar, op grond van de wet van 24 mei 1937 de benadeelde persoon geen rechtstreekse vordering bezit tegen de verzekeraar van de verantwoordelijke dader, doch alleen een bevoorrechte schuld-vordering, zodat hij eerst een veroordeling van laatstgenoemde moet bekomen (Cass. 18 oktober 1945, Pas. 1945, I, 240) hij thans, sedert de wet van 1 juli 1956 deze rechtstreekse vordering wel bezit, en hoegenaamd niet verplicht is een titel te bekomen tegen de verantwoordelijke dader vooraleer zich te kunnen keren tegen de verzekeraar van deze laatste (zie ten eerste de uitdrukkelijke inhoud van artikel 7 § 1, en dan het commentaar van Cassart, Bodson en Pardon over de resp. toepassingsgebieden van deze beide wetten (loc. cit. blz. 153 en volg.);

Overwegende dat het bestaan van het verzekeringscontract ook niet betwist wordt;

Om die redenen,

De Rechtbank,

Alle meerdere en tegenstrijdige besluiten verwerpende;

Veroordeelt de N.V. Verenigde Meesters tot het betalen aan de eiser, Vranckx Jacques, van 39.653 frank meer de vergoedende intresten sedert 6 juni 1960 tot aan de dag der dagvaarding en van dan af de gerechtelijke intresten;

Verwijst verweerster in de kosten van het geding, voorlopig begroot op 930 frank, registratie- en expeditie-rechten niet inbegrepen;

Verklaart dit vonnis uitvoerbaar bij voorraad spijs elk verhaal en zonder borg.

VREDEGERECHT TE ST.-TRUIDEN

7 november 1961

Rechter : M. Roelandts.

Advokaten : Mrs. Rombouts en Knops.

Rijksdienst voor de pensioenen der zelfstandigen. — Belast met de invorderingen der bijdragen. — Verjaring. — Eisbaarheid der interessen.

De Rijksdienst voor pensioenen der zelfstandigen en niet de minister van de middenstand, heeft sedert de wet van 28 maart 1960 tot opdracht de krachtens de wet van 30 juni 1956 verschuldigde bijdragen te innen, wanneer op de datum van de bekendmaking der eerstgenoemde wet, nl. 4 april 1960, nog geen rechtsvordering is ingesteld.

Art. 8 der wet van 30 juni 1956, waarbij een verjaringstermijn van drie jaar bepaald is, heeft een algemene strekking en is niet beperkt tot de gevallen alleen, waar geen pensioenfonds gevestigd is.

Voor de eisbaarheid der verwijlsintresten : zie nader het vonnis.

Rijksdienst voor de pensioenen der zelfstandigen t/ Smets.

Gelet op ons tussenvonnis dd. 29 juni 1961, de heropening der debatten bevelend;

Overwegende dat verweerder ten onrechte de onontvankelijkheid van de eis inroept, aanvoerende dat het niet de Rijksdienst voor de Pensioenen der Zelfstandigen is, maar wel de Minister van Middenstand, die met de inning der achterstallige bijdragen belast is;

Dat immers de wet van 28 maart 1960, betreffende de rust en overlevingspensioen der zelfstandigen, uitdrukkelijk de oprichting van de Rijksdienst voor Pensioenen der Zelfstandigen voorziet, die o.m. tot opdracht heeft de invordering der pensioenbijdragen te verzekeren desnoods langs gerechtelijke weg; (cfr. art. 52, § 4, b; art. 56 van genoemde wet en art. 19 § 1 van het K.B. van 27 mei 1960 houdende algemene verordening).

Dat bovendien art. 69 dezer wet, als overgangsmaatregel, stipuleert dat de minister van Middenstand overeenkomstig de artt. 20 en 21 van de wet van 30 juni 1956, de rechtsoverdrachten vervolgt, ingesteld voor de datum van bekendmaking van de wet van 28 maart 1960, maar dat de Rijksdienst voor de Pensioenen der Zelfstandigen, overeenkomstig de genoemde artt. 20 en 21 van de wet van 30 juni 1956 — betreffende het ouderdomspensioen der zelfstandigen —, de bijdragen en de verzekeringspremies invordert voor de vestiging van het pensioenfonds, alsmede de solidariteitsbijdragen verschuldigd krachtens deze laatste wet, wanneer geen rechtsoverdracht ingesteld is op de datum van de bekendmaking van de wet, van 28 maart 1960, n.l. 4 april 1960.

Overwegende dat verweerder vervolgens terecht opwerpt dat er verjaring is ingetreden voor bepaalde gevorderde trimestriële bijdragen, vallende onder toepassing van de vroegere wet van 30 juni 1956, welke immers een termijn van verjaring voorziet voor de achterstallige bijdragen, die drie jaar belooft, te rekenen van de dag der vordering (cfr. art. 8, lid 3, dezer wet);

Dat « Contrairement à son emploi le plus fréquent, le mot « cotisations » (bijdragen) a ici le sens le plus large; il s'agit aussi bien des primes que des cotisations de solidarité » cfr. Lucien François « Pension des travailleurs indépendants » nr 366).

Dat genoemd artikel 8 der wet van 30 juni 1956, geen beperking inhoudende, een algemene draagkracht heeft en derhalve niet kan beperkt blijven tot die gevallen alleen waar geen pensioenfonds gevestigd is;

Dat derhalve alleen de gevorderde premies tot 3 jaar vóór de dagvaarding van 2 juni 1961, verschuldigd blijven; hetzij de premies vanaf genoemde datum;

Overwegende dat de inningskosten ten bedrage van 280 F terecht betwist worden, als niet bewezen zijnde; dat deze derhalve dienen verworpen te worden;

Overwegende dat de gevorderde intresten ten belope van 2.173 F eveneens betwist worden;

Dat art. 17 van het K.B. van 29 november 1956, een ingebrekestelling voorziet, bij aangetekend schrijven uiterlijk de vijftiende dag van de tweede maand volgend op de vervaldag van de storting; dat tevens bericht gegeven wordt over de te betalen verwijlsintresten tegen 4,5 %; dat eveneens in art. 17 van het K.B. van 27 mei 1960, houdende algemene verordeningen betreffende de rust- en overlevingspensioenregeling voor zelfstandigen, voorzien wordt dat in geval van niet betaling tegen de vijftiende dag van de maand, die volgt op de vervaldag, de pensioenkas, de belanghebbende betekent bij een ter post aangetekend schrijven,

dat als ingebrekestelling geldt, dat wanneer hij de bijdrage binnen vijftien dagen niet betaalt, de bijdrage door de Rijksdienst zal ingevorderd worden, zo nodig langs gerechtelijke weg; in de aangetekende brief vestigt de kas bovendien de aandacht van de verzekerede op het feit dat hij verwijsintresten verschuldigd is en zich blootstelt aan de betaling der proceduurkosten en de verhoging der bijdrage;

Overwegende dat de wet van 28 maart 1960, die slechts uitwerking heeft vanaf 1 januari 1960, art. 73 op de in casu gevraagde premies niet toepasselijk is; dat derhalve art. 14 waarbij bij niet betaling van de bijdrage, een verwijsintrest van 4,5 % voorzien wordt, eveneens niet van toepassing is;

Overwegende dat het bewijs van genoemd aangetekend schrijven n.l. de ingebrekestelling niet werd bijgebracht; dat derhalve de gevraagde intresten dienen verworpen;

Overwegende dat er in casu derhalve invorderbaar blijven, de premies vervallen vanaf 2 juni 1958 voor een bedrag van 4.408 F.

ARBEIDSGERECHT TE ANTWERPEN

13 december 1961.

Voorzitter : M. Cassiers.

Rechtskundig bijzitter : M. van Goethem.

Advocaten : Mrs. Van den Heuvel en Van Lennep.

Arbeidscontract van binnenschippers. — Geen aanspraak op hulploon wegens het wegpompen van door een kleine lek binnendringend water. — De verjaringstermijn van art. 6 van de wet van 10 maart 1900 geldt ook voor de bij de wet van 1 april 1936 geregelde arbeidsverhoudingen tussen reders en bemanningsleden van binnenschepen. — Geen stuiting van de verjaring door de dagvaarding van een bij besluiten ingestelde wedereis.

De bemanning van een binnenschip, dat na een aanvaring een geringe lekkage heeft opgelopen, waarmee drie weken verder gevaren wordt, kan geen aanspraak maken op hulploon wegens het wegpompen van het binnendringend water; deze prestatie valt onder de verplichtingen van het arbeidscontract.

De bij art. 6 van de wet van 10 maart 1900 op het arbeidscontract bepaalde verjaringstermijn geldt voor de bij de wet van 1 april 1936 geregelde arbeidsverhoudingen tussen reders en bemanningsleden van binnenschepen, zo de geleverde arbeidsprestaties in hoofdzaak van lichamelijke aard zijn. De dagvaarding stuit niet de verjaring van de bij besluiten ingestelde wedereis. Voor het arbeidsrecht worden de besluiten geacht te zijn genomen op de dag van de behandeling van de zaak.

Komen en Broersen t./Mampaey.

Gezien de inleidende dagvaarding van deurwaarder A. Schnaphauf te Antwerpen, dato van 13 juni 1961 strekkende tot betaling van 5.360 frank saldo vergoeding mei 1960, 12.500 frank vergoeding juni 1960, 1.612 frank vergoeding 4 dagen juli 1960, 1.645 frank vergoeding uitgaven scheepsbenodigdheden, minus 5.000 frank voorschot; 5.250 frank vergoeding hulp en bijstand, bedragen te vermeerderen met de gerechtelijke intresten en de gedingskosten;

Overwegende dat de poging tot verzoening ter zitting aangewend vruchteloos is gebleven;

Hoofdeis :

Overwegende dat aanleggers als respectievelijke zetschipper en matroos in dienst van verweerder waren tot 4 juli 1960;

Overwegende dat verweerder de door aanleggers in het inleidende exploit opgevorderde bedragen niet betwist, behoudens een bedrag van 5.250 frank in hoofdsom voor hulp en bijstand aan het schip om gedurende drie weken water gepompt te hebben na een aanvaring te Bingen op 1 april 1960;

Dat uit deze elementen voortspruit dat de opgelopen lek van zeer geringe aard was vermits gedurende 3 weken met deze lek gevaren werd, dat het binnen de verrichtingen van het dienstcontract valt in dergelijke omstandigheden zo nodig te pompen en er geen sprake kan zijn van hulp en bijstand;

Dat het aangeboden getuigenverhoor derhalve ter zake niet dienend is;

Tegeneis :

Overwegende dat verweerder, aanlegger op tegeneis, bij besluiten genomen ter zitting van 24 oktober 1961 een tegeneis stelt ten belope van 31.776,25 frank; dat verweerders op tegeneis, beweren dat deze tegeneis verjaard zou zijn;

Overwegende dat voor de Raad de besluiten slechts geacht worden te zijn ingediend op het ogenblik dat ze door de partijen voor de Raad worden genomen, dat dienvolgens de tegeneis, ingediend bij besluiten genomen voor de Raad na voltrekking van de verjaringstermijn, als verjaard dient te worden afgewezen (cfr. Rechtbank van Koophandel te Sint-Niklaas 6 dec. 1949, R.W. 1949-1950, kol. 1031; Rechtbank van Koophandel te Brussel, 20 november 1952, Bull. Ass. 1953, p. 131);

Dat de dagvaarding in de hoofdeis geen stuiting in de verjaring van de tegeneis met zich brengt (zie nota met talrijke verwijzingen onder vonnis van de Rechtbank van Koophandel te Leuven van 22 november 1949, R.W. 1949-1950, kol. 1240);

Overwegende dat verweerders op tegeneis opwerpen dat terzake de verjaringstermijn voorzien bij art. 6 van de wet van 10 maart 1900 van toepassing zijn, wijl aanlegger op tegeneis, meent dat, daar de wet van 1 april 1936 geen verjaring vermeldt, art. 2251 B.W. toepasselijk is;

Overwegende dat voor de wet van 1 april 1936 de arbeidsverhoudingen tussen de reders, zetschippers en matrozen voor de dienst op binnenschepen geregeld werden door de wet van 10 maart 1900;

Overwegende dat waar de wet van 1 april 1936 geen bijzondere beschikkingen inhoudt, de wet van 10 maart 1900 toepasselijk blijft zo de gebeurde arbeidsprestaties van hoofdzakelijk lichamelijke aard zijn (zie Van Goethem en Gysen, Arbeidsrecht, p. 216 en p. 239 en Des Nouvelles Droit social I, Les contrats de travail n° 371 en n° 443 en cfr. Kamer van Volksvertegenwoordigers, zittingsjaar 1933-1934, Parlementaire documenten memorie van toelichting n° 211);

Overwegende dat dienvolgens art. 6 van de wet van 10 maart 1900 gewijzigd bij de wet van 4 maart 1954 hier van toepassing is, dat terzake de dienstovereenkomst ophield op 4 juli 1960 zodat de tegeneis verjaard is;

BALIELEVEN

Voorzorgskas voor Advocaten

De Voorzorgskas voor Advocaten zond aan haar leden de hiernavolgende uitnodiging.

* * *

Geacht Lid,

De Raad van Beheer van de *Voorzorgskas voor Advokaten* verzoekt U de algemene statutaire vergadering van de Kas te willen bijwonen die zal gehouden worden op zaterdag 5 mei 1962 te 14.30 uur, in het paleis van Justitie, te Brussel, in de zittingszaal van de Eerste Kamer van het Hof van Beroep,

Dagorde:

- 1) Goedkeuring van het proces-verbaal van de gewone algemene vergadering van 15 april 1961.
- 2) Verslag van de Raad van Beheer.
- 3) Goedkeuring van de rekeningen van het dienstjaar 1961 en voordracht van de begroting voor het komende dienstjaar.
- 4) Ontlasting van de beheerders.
- 5) Gedeeltelijke vernieuwing van de Raad van Beheer (artikel 18 der Statuten).
- 6) Onderzoek van de voorstellen der Balies betreffende de aanpassing van de pensioenen.
- 7) Allerlei.

De advokaten, leden van de vereniging, die verhinderd zouden zijn de vergadering bij te wonen en die wensen zich te laten vertegenwoordigen kunnen daartoe een volmacht verlenen aan een ander lid.

Deze volmacht moet geen bijzondere vorm hebben en kan afgegeven worden aan het bureau van de vergadering.

Het getal stemmen waarover een mandataris kan beschikken is beperkt tot tien (art. 32 van de Statuten).

Wij rekenen op Uw aanwezigheid en bieden U, geacht lid, de betuiging van onze konfraternele gevoelens aan.

Voor de Raad van Beheer,
De Voorzitter,
Mr. V. Lambert.

Conferentie van de Jonge Balie te Brugge

De laatste spreker in de reeks voordrachten ingericht door de Conferentie van de Jonge Balie te Brugge gedurende het gerechtelijke jaar 1961-1962 was een voor de Brugse confraters zeer vertrouwde en graaggeziene spreker, nl. Mr. Adriaanse, deken van de Orde der Advokaten van Middelburg (Nederland), welke op dinsdag 27 maart een voordracht hield, aangekondigd met als onderwerp het echtscheidingsrecht in Nederland.

De spreker begon met te verklaren waarom hij dergelijk onderwerp had gekozen voor zijn voordracht. Voor enkele maanden was het mr. N. Biltris geweest welke te Middelburg was komen spreken over de « Echtscheidingsperikelen in België » en nog steeds wordt er aldaar nagepraat over die voordracht. Daarom meende spreker dat het behandelen van de nederlandse toestand op dat gebied voor de Belgen eveneens interesse zou wekken. Mr. Adriaanse zelf gaf zijn voordracht de titel van « De praktijk van het Nederlandse Echtscheidingsrecht » welke nogal afwijkend is van de Belgische maar wel gelijkaardige problemen daarstelt.

Formeel dient in Nederland de eisende partij met haar prokureur, net zoals onze pleitbezorger, een rekweset op te maken waarin de gronden voor de echtscheiding zijn vermeld en welke nadien niet meer kunnen vervolledigd worden. In Nederland worden de meeste echtscheidingsvorderingen ingesteld door mannen. De eiser moet zijn vordering persoonlijk aan de president van de rechtbank aanreiken welke in deze procedure nog een verzoening tracht te bewerken. Opdat de zaak een verder verloop zou kennen dient de eiser te volharden hetgeen meestal ook gebeurt. Het vuur om voor de verzoeningen veel te doen is bij de meeste presidenten niet meer aanwezig, welke opvatting ze er zelf persoonlijk op nahouden. Te Rotterdam is het aantal echtscheidingen zo groot dat dagelijks een 35 verzoeningscomparities gebeuren.

Na deze verzoeningsprocedure wordt toelating tot dagvaarden gegeven en dan volgt de zaak haar normale proceduregang voor de rechtbank met conclusies, getuigenverhoor, vonnis, scheiding- en delingsprocedure voor een notaris, overschrijving en publicatie van het vonnis in het Staatsblad.

Hieruit blijkt dat de procedure in België en Nederland nogal gelijkend is maar dat de praktijk nogal erg uiteenloopt.

In Nederland kan een echtscheiding zonder eigenlijke procedure bekomen worden na vijf jaar echtscheiding van tafel en bed omwille van de ontstane vervreemding. De procedure is echter zeer moeilijk zodat dit in de praktijk omzeggens niet voorkomt. Aan spreker was slechts één geval bekend van dergelijke huwelijksontding.

De echtscheidingsgronden welke in Nederland bestaan zijn nogal archaisch. Redenen welke worden aanvaard zijn: kwaadwillige verlating van vijf jaar; veroordeling tot minstens vier jaar vrijheidsstraf wegens misdrijf, en hiervan wordt nogal veel gebruik gemaakt hoewel dergelijke straffen anders niet meer gegeven worden. Voor deze reden aanvaardt men echter niet de doodstraf, om reden dat men in het aangezicht des doods geen echtscheiding gaat uitspreken tenzij de straf omgezet wordt in levenslange hechtenis.

Andere redenen zijn zware verwondingen (tekst van 1838) en dit komt eveneens weinig voor; overspel is een van oudsher bekende grond.

Langzamerhand is in Nederland het wederzijds verlangen gegroeid naar echtscheidingen en zo is men gekomen tot bekentenissen van overspel, hetgeen een volledig bewijs daarstelde. Oorspronkelijk wilden de rechtbanken op dit gebied geen vergelijking met een gewone zaak. In 1882 kwam een keerpunt met een arrest van de Hoge Raad dat zegde dat een bekentenis ook voor overspel als een volledig bewijs moet aangenomen worden.

Ook bij verstek zijn echtscheidingen mogelijk. In 1803 nam de Hoge Raad principieel stelling met te zeggen dat de rechter het recht heeft om bewijs op te leggen als hij twijfelt aan het overspel. Hierop heeft zich dan de zgn. grote-leugenprocedure ontwikkeld. Volledig geveinsd overspel komt zelden voor. De grote leugen zit hem eigenlijk daarin dat de echte reden van het kapot gaan van een huwelijk verborgen blijft, reden waarop het overspel dan gevolg is.

In Nederland wordt de behandeling van dit gedeelte van het recht in de Kamers door de confessionele partijen vermeden. Net zoals in Oostenrijk en Duitsland is er echter een evolutie merkbaar naar de echte reden van het kapot gaan van het huwelijk doch het recht zal nog moeten uit de praktijk groeien. Het zal echter steeds een moeilijk te beoordelen zaak blijven voor de

rechters. Het opbouwen van de werkelijke feiten vinden de partijen toch nog beroerd, vandaar de weerstand hiertegen. Deze grond zou echter eerlijker zijn maar blijft moeilijker hanteerbaar.

Ook in Nederland heeft men geprobeerd de echtscheidingsinvloed in te dammen en zo heeft men jaarlijks bij de begroting van justitie enige discussie over het echtscheidingsrecht. In dit verband werd na de oorlog een wet voorgesteld, het ontwerp Maarseveen, nadien geamendeerd teneinde lichtvaardige echtscheidingen tegen te gaan. Dit ontwerp voerde een gezinsrechter in en een gezinsraad en hoewel het ontwerp in 1955 terug opgegraven werd is het nog steeds niet gestemd en niets laat deze stemming voorzien omdat men ook geen gezinsraden hiervoor vindt. Dit bewijst volgens spreker dat toch iedereen zich bewust is dat er een echtscheidingsmogelijkheid moet bestaan zonder te grote inmenging van de intieme dingen tussen echtgenoten.

De verzoeningsprocedure leidt tegenwoordig tot niets; hebben de partijen betaald voor de procedure dan beschouwen ze hun geld verloren bij verzoening, genieten ze van kosteloze procedures dan hebben de partijen er reeds te veel moeten doen in het voorstadium. Men laat eigenlijk de mensen zo ver komen dat ze haast niet meer terug kunnen. Volgens spreker schieten de geestelijken van de verschillende confessies wel wat te kort.

Verstekechtscheidingen gaan nogal gemakkelijk, tegensprekelijke veel moeilijker, omdat er veel narijheid bij de bewijslast te pas komt. Soms wordt voor overspel niet aangezien dat er een vleselijke gemeenschap is geweest voor feiten waarvoor men strafrechtelijk veroordeelbaar is.

Echtscheidingen zijn en blijven in ieder geval een stof welke met veel wijsheid moet benaderd worden.

Een vergelijking tussen België en Nederland op gebied van echtscheidingen is niet gemakkelijk te maken. In België bestaat de echtscheiding met onderlinge toestemming en in Nederland bestaat deze vorm niet. In België heeft men jaarlijks ongeveer 4.000 veroordelingen wegens overspel en in Nederland werden bij het weten van de spreker sedert 1883 slechts drie strafrechtelijke veroordelingen wegens overspel uitgesproken, hetgeen zeker wel te verklaren is door het feit dat in Nederland overspel bij bekentenis mogelijk is. Wat is nu best? Echtscheiding bij onderlinge toestemming of de mogelijkheid van overspel bij bekentenis. Spreker zelf vindt de weg langs een strafzaak niet prettig. Een grondig verschil tussen België op gebied van echtscheidingen is er zeker niet vermits men in 1957 volgens het United Nations Yearbook op 100.000 inwoners in België 54 en in Nederland 48 echtscheidingen had, daarbij moet men dan nog rekening houden met het feit dat de Nederlandse bevolking jonger is dan de Belgische zodat men wel mag zeggen dat er in beide landen evenveel echtscheidingen zijn, en ze zich op dat terrein op hetzelfde niveau bewegen.

Het grootste probleem bij echtscheidingen is zeker wel dit van de kinderen welke de dupe zijn van gescheiden ouders. Toch moet men zich ook wel eens afvragen wat er best is voor de kinderen: ofwel opgroeien bij de beide ouders in een sfeer van ruzie of bij een der ouders na scheiding. Een positief antwoord geven op die vraag is zeer moeilijk. De Raad van Kinderbescherming (Voogdijraad) grijpt steeds in wanneer er getwijfeld wordt of een kind goed verzorgd is waar het is...

De rol welke gespeeld wordt door het alimentatie- of onderhoudsgeld bij de verzoeningscomparitie is evenmin te onderschatten en speelt daarbij een formele rol.

Vermits een uitkering van alimentatiegeld tijdens de procedure kan gevraagd worden door de vrouw heeft deze er dikwijls belang bij om de procedure zolang mogelijk te slepen in geval van schuld bij haar. De vrouw vraagt bij vonnis steeds een onderhoudsgeld. Wanneer de beide partijen voor de procedure hun echtscheiding bespreken worden alsdan ook de voorwaarden voor alimentatie gesteld en het opdrijven van de bedragen is wel een schaduwzijde hiervan. De alimentatie door de schuldige echtgenoot verschuldigd wordt bij vonnis bepaald.

Scheiding van goederen: de huwelijksgemeenschap dient ontbonden bij vonnis en wanneer er op voorhand een regeling werd getroffen staat men hier dan soms met een overdreven eis van de ene partij.

Pensioenen kunnen ook bij echtscheidingen een rol spelen, in Nederland omdat vrouwen van ambtenaren soms niet willen scheiden teneinde hun recht op pensioen te kunnen behouden. Veelal lost men de moeilijkheden dan op met een scheiding van tafel en bed welke dan aanleiding geeft tot een concubinaat. Bij het private Philips-pensioenfonds blijft het recht op pensioen bestaan naar rato van de huwelijksduur.

Het vooroverleg tussen partijen wordt afgesloten door een in Nederland zgn. « echtscheidingsconvenant » hetgeen dan meestal het begin is van het gerechtelijk echtscheidingsdrama.

Deze voordracht welke met vele pittige anecdoten en ervaringen uit de praktijk van Mr Adriaanse gekruid was hield de aandacht van de aanwezige confraters en erelden tot het laatste ogenblik onverslapt gaande. De voorzitter Mr De Pauw was dan ook de tolk van alle aanwezigen wanneer hij een welgemeend dankwoord uitsprak voor de spreker.

OVERZICHT DER BELGISCHE WETGEVING

(1 februari - 28 februari 1962)

1. Staats- en Administratief recht

A. Ministeries - Inrichting - Kaders

1. *Ministerie van Binnenlandse Zaken en Openbaar Ambt. - Vaststelling van organiek kader* — K.B. van 8 januari 1962 (S. 2-2 - 842).

2. *Ministerie van Nationale Opvoeding en Cultuur - Vaststelling van organiek kader.* — K.B. van 22 december 1961 (S. 2-2 - 845).

3. *Belgische dienst voor de buitenlandse handel* — Wet van 7 februari 1962 (S. 8-2 - 1025).

4. *Regie van Telegraaf en Telefoon* — Wet van 18 januari 1962 (S. 14-2 - 1154).

5. *Vast electrotechnisch comité* — K.B. van 30 januari 1962 (S. 4-2 - 1157).

6. *Raadgevende commissies voor de studie van het gemeenschappelijk vervoer.* — K.B. van 29 januari 1962 (S. 15-2 - 1189).

7. *Raad van State.* — Wet van 8 februari 1962 (S. 16-2 - 1226).

8. *Ministerie van Justitie - Vaststelling van organiek kader* — K.B. van 6 februari 1962 (S. 20-2 - 1322).

9. *Ministerie van Binnenlandse zaken en Openbaar Ambt - Weddeschalen* — K.B. van 14 februari 1962 (S. 22-2 - 1393).

B. Financiën

10. *Begroting - Ministerie van Sociale Voorzorg*. — Wet van 26 januari 1962 (S. 3-2 - 859).

11. *Begroting - Regularisatie* — Wet van 13 februari 1962 (S. 8-2 - 963).

12. *Lening door de Sabena* — K.B. van 13 februari 1962 (S. 14-2 - 1156).

13. *Begroting - Ministerie van Openbare Werken*. — Wet van 5 januari 1962 (S. 16-2 - 1210).

14. *Begroting - Ministerie van Financiën* — Wet van 15 februari 1962 (S. 28-2 - 1563).

C. Volksgezondheid

15. *Vleeskeuringsdienst* — K.B. van 10 januari 1962 (S. 6-2 - 928).

16. *Aankoop of bouw van goedkope woningen en kleine landeigendommen* — Wetten van 26 januari 1962 (S. 9-2 - 1043).

17. *Oprichten van volkswoningen en aankopen van kleine landeigendommen* — Wetten van 26 januari 1962 (S. 22-2 - 1390-1391).

D. Economische zaken

18. *Plastiekverwerkende nijverheid* — M.B. van 15 januari 1962 (S. 10-2 - 1091).

19. *Chemische nijverheid - Statistieken* — M.B. van 19 januari 1962 (S. 27-2 - 1528).

E. Binnenlandse zaken en openbare werken

20. *Insectenetende vogels en vogelvangst*. — K.B. van 23 januari 1962 (S. 1-2 - 773).

21. *Tabellen van onbevaarbare waterlopen* — K.B. van 23 januari 1962 (S. 5-2 - 900).

22. *Wijziging grenzen stad Gent en gemeente Maria-kerke* — Wet van 30 december 1961 (S. 15-2 - 1179).

23. *Oorlogsschade aan woongebouwen - vergoedingscoëfficiënt* — K.B. van 7 februari 1962 (S. 17-2 - 1272).

24. *Jacht - Opening en sluiting* — M.B. van 6 februari 1962 (S. 10-2 - 1090).

F. Internationale overeenkomsten

25. *Verdrag tussen België en Tunesië betreffende de opheffing van de reisvisa, gesloten door briefwisseling, gedagtekend te Tunesië 7 en 13 oktober 1960* - Staatsblad 1-2 - 770.

26. *Internationaal verdrag houdende eenvormige wet op de checks*. De wet van 23 maart 1951 keurt de

volgende internationale akten goed (S. 2-2 - 794):
— Internationaal verdrag houdende een eenvormige wet op de checks, bijlagen en protocol, ondertekend op 19 maart 1931 te Genève;

— Internationaal verdrag tot regeling van zekere wetsconflicten ten aanzien van checks en protocol in verband er mee, ondertekend op 19 maart 1931 te Genève;

— Internationaal verdrag betreffende het zegelrecht ten aanzien van checks en protocol in verband er mee, ondertekend op 19 maart 1931 te Genève.

2. Handelsrecht

27. *Eenvormige wet op de checks*. — Bij de wet van 1 maart 1961 (S. 2-2 - 821) wordt de eenvormige wet op de checks in de nationale wetgeving ingevoerd. Deze wet omvat 68 artikelen en 14 hoofdstukken gewijd resp. aan de uitgifte en de vorm, de overdracht, het aval, de aanbidding en betaling, de gekruiste check en de verrekeningschecks, het regresrecht in geval van niet betaling, de checks in verschillende exemplaren, de tekstveranderingen, de verjaring, algemene bepalingen, vermiste checks, strafbepalingen, de wetsconflicten en slotbepalingen.

De wet van 20 juni 1837 gewijzigd door de wetten van 31 mei 1919 en 3 juni 1959 alsmede de wet van 25 maart 1929, worden afgeschaft.

3. Rechterlijke inrichting

28. *Justitie - Dienstregeling Rechtbank van Eerste Aanleg te Brugge* — K.B. van 20 februari 1962 (S. 28-2 - 1574).

4. Arbeidsrecht en maatschappelijk hulpbetoon

29. *Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening* — Wijziging van het Regentsbesluit van 26 mei 1945 — K.B. van 26 januari 1962 (S. 1-2 - 780).

30. *Beroepsziekten - Vaststelling van het bedrag der bijdragen voor het dienstjaar 1960* — K.B. van 17 januari 1962 (S. 2-2 - 837).

31. *Wasserijen en strijkondernemingen - Arbeidsduur* — K.Besluiten van 24 januari 1962 (S. 9-2 - 1071 en 1072).

32. *Filmbedrijf - Statuut der syndicale afvaardigingen* — K.B. van 13 februari 1962 (S. 23-2 - 1437).

33. *Banketbakkerij - Beroepsindeling en lonen*. — K.B. van 16 januari 1962 (S. 27-2 - 1536).

34. *Filmbedrijf - Nachtrust der vrouwen* - K.B. van 20 februari 1962 (S. 27-2 - 1539).

5. Fiscaal recht

35. *Invoerrechten* — M.B. van 3 februari 1962 (S. 6-2 - 915).

36. *Invoerrechten* — M.B. van 9 februari 1962 (S. 12-2 - 1117).

37. *Met het zegel gelijkgestelde taksen* — K.B. van 14 februari 1962 (S. 20-2 - 1324).

38. *Met het zegel gelijkgestelde taksen* — Wet van 13 februari 1962 (S. 23-2 - 1427).

H. BOONEN

TAALKUNDIGE KRONIEK

Midderwyl - Middelerwyl.

Midderwyl werden de eerste zorgen toegediend aan een 4-jarig kindje uit St.-Joris-Weert... (Brussel, 10-11-61).

Intussen is het gewone woord, *middelerwyl*, het zeer deftige. Wie midderwyl schrijft, maakt een grove spel-fout.

«Middelerwyl» wordt niet meer gebruikt. Het is vervangen door *intussen*, *inmiddels* of *ondertussen*.

C. J. Vierhout en Ch. Altena, Berlin - Schöneberg, Methode Toussaint - Langenscheidt, *Niederländisch*, p. 720, kol. II.

... Midderwyl (lees) : *Middelerwyl*. Helene Timmermans, *Spreken en Schrijven wij goed Nederlands?* Antwerpen, 1948, p. 89.

... *Middelerwyl* werd de eerste geneeskundige hulp verleend aan een 4-jarig kindje uit St.-Joris-Weert.

Ik moet een brief schrijven, lees jij *middelerwyl* de krant (Koenen).

Lidkaart - Lidmaatschapskaart.

Lidkaart 10 fr. Met deze kaart kunnen de kinderen iedere vertoning bijwonen...

Voor de leden aangesloten bij de Bond der Kroostrijke Gezinnen..., wordt deze prijs van 70 fr. op 40 fr. teruggebracht op vertoon van hun lidkaart.

De zegswijze «carte de membre» is onberispelijk Frans. Het Nederlandse woord hiervoor luidt niet lidkaart, maar wel *Lidmaatschapskaart*.

Geef voortaan aan dit woord de voorkeur in uw mondelinge en schriftelijke uitingen.

Lidkaart (lees :) lidmaatschapskaart, (officiëler : bewijs van lidmaatschap). Paul Van Gestel, ABN-GIDS, Antwerpen, 1949, p. 114, kol. 1.

Lidmaatschapskaart 10 F. Met deze kaart kunnen de kinderen iedere vertoning bijwonen...

Voor de leden van de Bond van de Grote Gezinnen wordt deze prijs van 70 F tot 40 F verlaagd op vertoon van hun lidmaatschapskaart.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Notarissen : jrg. 1962 - nr. 3 :

J. Van Houtte, Uit de praktijk. Berekening van de meerderheid in algemene vergaderingen van personen-vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid.

Tijdschrift voor Gemeenterecht : jrg. 1962 - nr. 3 :

Beslissingen. — Bezoldigingen. — Burgerlijke stand. — Financiën. — Openbare onderstand. — Politie. — Toelage. — Tuchtstraffen. — Werkloosheid. — Wateringen.

Nederlands Juristenblad : jrg. 1962 - nr. 14 :

M. J. Van Emde Boas, Het Arrest van de Hoge Raad inzake het zg. processieverbod. — G. E. Lange-meijer, Psychiatrisch-Juridisch Gezelschap.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie : jrg. 1962 - nr. 4717 :

L. Lancée, De vaste vertegenwoordiger (II, slot). — J. W. Lely, De actio Pauliana en de zgn. «relatieve nietigheid». — Y. D. C. van Duyn, Aantekeningen op de Successiewet 1956.

Sociaal Economische Wetgeving : jrg. 1962 - nr. 3 :

M. Lagrange, Les actions en justice dans le régime des communautés européennes. — I. Samkalden, Parlementaire verantwoordelijkheid voor de inhoud van de eerste Europese kartelverordening. — J. M. Polak, Gaat de Wet op de vervreemding van landbouwgronden verdwijnen? — J. Groenendaal, De P.B.O.-Stichtingen. Enige gegevens.

Journal des Tribunaux : jrg. 1962 - nr. 4358 :

M. Vander Elst en W. Decamp, La loi concernant l'introduction dans la législation nationale de la loi uniforme sur le chèque.

Revue Générale des Assurances et des Responsabilités : jrg. 1962 - nr. 3 :

Rechtspraak.

Revue de Droit Pénal et de Criminologie : jrg. 1962 - nr. 7 :

P. Cornil, L'impasse de la Responsabilité pénale. — H. Bekaert, Autonomie de la répression de la délinquance routière. — R. Grassberger, Chronique de Droit pénal autrichien.

Revue de Droit Familial : jrg. 1962 - nr. 1 :

J. Canivet, Etendue du droit de garde après divorce. **Recueil Dalloz** : jrg. 1962 - nr. 14 :

A. Weil et R. Maus, L'attribution préférentielle, par voie judiciaire, d'une entreprise commerciale, industrielle ou artisanale à caractère familial (fin).

Revue Administrative : jrg. 1962 - nr. 85 :

D. Mallet, La déconcentration administrative. — Règles et réalités. — Illusions et perspectives. — R. A. Aperçu de quelques rémunérations des fonctionnaires à compter du 1er janvier 1962. — G. Thuillier, Politiques du XVIe siècle : La «Sagesse» de Pierre Charron. — H. Durand, Le traité de Rome et les ententes. — J. Godard, Les lois sur le recrutement de l'armée.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"